



**Արցախի բռնագաղթից հետո. Հայոց
ցեղասպանության ոճրագործներն ու ժխտողները
և ուշական համարձակ են տարագրում**

Ջյունի կենտրոնում՝ Յոհենցողլեբերժրյութին մերձակա հրադարակում տղարված «Այս ցավը բոլորինս է» մակագրությամբ Յայոց ցեղասպանության զոհերին ոգեկոչող «Նուռ» հուշարձանը մինչեւ տարեվերջ դիմի հեռացվի սարածից: Մրա մասին իրազեկում է տեղական «Ջյուներ ցահացանցայօթեր» թերթ նոյեմբերի 29-ին՝ ծանուցելով, թե նոր՝ կես միլիոն Եվրո արժողությամբ կոթողը դաշտաս կլինի 2 տարում, կփոխարինի մետաղյա՝ բազմից չարչկված հուշարձանին, որ նախաձեռնության հետինակների դպյաքի եւ դիմակայության ընորհիկ դեռ տեղում է՝ ի հետուկ թուր ազգայնական տարբեր կազմակերպությունների, «Գործ գայլերի» բողոքի եւ նրանց գիւտահի ոռնոցը մարդու իրավունքների, ազատ կարծիքի հետ ցփորդ տեղական իշխանությունների, որ ուրացման իրենց խաղականության համար դատրվակ են գտնում:

ԱՆԱՀԻՏ ՇՈՎՄԵՓՅԱՆ

Orth Zts

ՁԵՒՆՎ ԽՈՐԻՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ, ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՎԾՅԱՄՔ՝ ԲՈՆԱՏԻՐԱԿԱՆ

Եթե հարց տանք, թե Հայաստան դեռությունը կառավարման ո՞ր նորելին է հետեւում, շատերը հավանաբար դիմի դժվարանան համոզիչ ընորուում տալ: Ունանք, թերեւս, դիմի ղմնդեն, որ մեր Երևանը կառավարվում է վարչադատական սկզբունքով, նկատ ունենալով գործող վարչադատի անսահման, անհակակշռ եւ անհավասարակշռ դեկավարումը: Ուրիշներ, թերեւս, ավելի ճակերեսային նույնությունով, դժողունույնը՝ այս անզամ հենվելով այն փաստի վրա, որ մինչեւ 2015-ը, այսինքն՝ մինչեւ Սահմանադրական «բարեփոխումները», Երևանը համարվում էր «նախագահական» նորելին հետեւող, մինչդեռ այնուետեւ դարձավ «վարչադատական», որտեղ Երևանի գլուխը վարչադատներ է: Կյանքն նաև ուրիշներ, որոնք Երևանի դեկավարման ծեւը կրնորություն իրեւ խորհրդարանական-դառնարկություններում էլեկտրոնային պատճենություններում այն սկզբունքով, որ համաձայն գործող Սահմանադրության, խորհրդարանն է ընտրում թե՛ վարչադատին, թե՛ նախագահին եւ, հետեւաբար, իշխանության աղբյուրը կենց խորհրդարանն է, այսինքն... ժողովուրդը:

Իսկ եթե լրացուցիչ հարց տան, թե այդ ի՞նչպես է դասահովմ, որ համարետական վեերկությունների արդյունքում եւ ժողովրդի կամֆով խորհրդարանում մեծամասնություն կազմած եւ իր հերթին վաշչալես ու նախագահը ընտրած մարմինը, ներկա դարագայում՝ ԶՊ կուսակցությունը, դաշնում է իր ընտրած ու ծնած դաւոնյայի կամակատարը, առանց հակակից որեւէ լծակ դահելու ինձեռին (գրնե Վերջին 5 տարիներին չարձանագրվեց մի դեմք, որ օրենսդիրը վետ դնի գործադիրի օրինագծերին ու որոշումներին), ապա այդ անձը վստահաբար գլխարտություննենա:

Մինչեւ Վերջերս, երբ սկսեցի ծանոթանալ անգլո-սախոնական դառլամենտարիզմի դատմությանը, սկսյալ 1295թ.հց, եւ այնուհետեւ դրա զարգացման դրվագներին եւ այդ երկրներում անգլիական այդ մոդելի տարբե կիրառություններին՝ ֆրանսիայում, Շոլանդիայում եւ Սկանդինավյան երկրներում ու Բելգիայում (ի դեռ՝ միայն վերջիններում է այն աշխատել գրեթե անխաթար), սակայն չգտա ներինի նմանը, որը մնաց աննցակից, մինչեւ որ ընթերցումս հասավ Գերմանիային, որը Առաջին աշխարհամարտի պավարքին որդեգրեց անգլիական դրուստիմը, կիրառեց այն շուրջ երկու տասնամյակ, աղա Բունդեսբազում մանր ֆրակցիաների առատությունից գոյացած կոլատը փոխարինեց... Նացիստական մեծամասնությամբ:

ԹԵ ԻՆՑ ՊԱՏՄԱՒԹԵԳ ԴՐԱՄԻՒՋ ԻԵՏՆ՝ ԳԼՈՏՆԱԲ

Անուուն Ակասի չունեն նացիստական գաղափարախոսությունը, այլ՝ կառավարման ձեւը, մանավանդ որ ներխորհրդարանական ճնշող ու զգմող մեծամասնությունը ընդիմանաբես չունի որեւէ գաղափարախոսություն, այլ՝ միայն լրզումգներ, որոնք ըստ օրվա տրամադրության փոխարինում են միմյանց առանց որեւէ արդյունք ու հետք թողնելու:

Անօուս նկատի չունեմ նաեւ Նացիստական Գերմանիայի ու նրա առաջնորդի հղորանքը: Այլ՝ միայն ու միայն մեկ մարդու բթամատի տակ ծվարած մեր գումազգույն նեծամասնությանը, որի համաձուլվածք-շաղախը դահդարանվում է անհատական շահերի եւ կաշառների ընուհիվ: Կաշառ՝ իր աւրել՝ հնչուն, շարժական, անշարժ եւ այլ ձեւերով, արտահայտություններով ու հրապութիշ խոստումներով: Ու մտածել, որ այդ՝ այսպես կոչված կուր համաձուլվածքը, դրա դահապան ուժային կառուցները դահում ենք մենք, շաղախը տրամադրում ենք մենք՝ հարկացներս տրուամբ վճարողներս և սրբություններս:

Ընթացման ընթացքում հանդիպեցի նաև մինչ այդ ինձ ամսանոր մի բնրուման՝ **խորհրդարանական բռնաշիրություն** (Parliamentarian Dictatorship): Դա իսկով Տաճակ Շահ Շահ Խաջու է առաջարկությունը:

ԵՐԱ Է, անկրկնելին,

Դեմի անհայտ

ԱՐԻԵԼԸ ԽԱՂԱՏՐՅԱՆ

Սովորական, նվազ եկամուտներով հայի համար երկիրն անհարմարավետ էր առաջ եւ է՝ հիմա ու or-օրի ավելի անհարմարավետ է դառնությունը խորհրդարանուն տասնյակ օրինագծեր են բարձրվում եւ ընդունվում՝ ավելացնելով զանազան հարկութուրներ, որոնք մեծ թիզնեսի առումով գուցե աննշան բեր թվան, սակայն նվազ եկամուտ ունեցող մարդկանց ավելի են աղբատացնում: Նոր ընդունելիքներ եւ նոյն տաճարանության մեջ են՝ դետալների օրենքի նոր փոփոխություն և սղասփում, որով կրաքարանա դատարան դիմելու համար նախատեսված տուրք, այն դարձնելով 5 հազար դրամ նվազագույնը (առաջվա՝ 1,5 հազար նվազագույնի փոխարեն), ընդհանուր առմամբ՝ հայցադասանցի երկու տոկոսը: Այսինքն, եթե դուք, դատարան դիմելով, հայցում եք 1 միլիոն դրամ,



կան համակարգի վճարը նվազագույն կենսա-
տական բույսեամ բույսակ-աշխատավարձերի 2-6 տոկո-
սը կարող է կազմել, ու ոչ թե կեսը: Ասել է, թե մեզ
մոտ փորձում են եվրոպական դարձնել ամեն ինչ,
ինչից փող կբանվի բաղաքացուց՝ հարկութուրե-
րը, կենսունում կայանելու վճարները, ահռելի
գոյգահարկերը, բայց բաղաքացու նվազագույն
աշխատավարձի կամ կենսաբույսակի նիշերը
նույն եվրոպականից երեսուն-քառասուն անգամ
ցածր են: Դայաստանում խանջորս տոկոսից ավել-
ից աղբատօքյան ցուցանիւն է, մեկ սնչին ընկ-
նող եկամուտը 74 հազար դրամ է (դա եւս կենսա-
բույսառուի համար անհավանական մեծ թիվ
է՝ իրականում նրա միջինը եկամուտը 50 հազար
դրամ է), դաևկերացրե՛ եթե դրա կեսը մենակ
աղբողջ վճարի կոմունալ ծախսերի դիմաց, ինչ
աստիճանի աղբատօքյան ժեմին կիայ-
սնվի:

«Լեռնային Ղարաբաղի հայերի Ճակատագիրը. Ստալինի կամայականությունից Մինչեւ Ալիեւի ահաբեկչություն»

ԱՆԱՐԻՏ ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ

«Լեռնային Ղարաբաղի հայերի ճակատագիրը. Ստալինի կամայականությունից մինչեւ Ալիեվի ահաբեկչություն» վերնագրալ դրդաստու մոտ 54 րոպե է: Յակիրը շարադրենք, թե ինչպես է հեղինակը մատուցում նյութը:

«Հայերով բնակեցված ՂԴի տարածի համար դարերով դպիքարտ են հայերն ու աղրթեօանցիները: Այդ տարածի նկատմամբ Աղրթեօանի դահան զը հենվում է **Սասլինի** 1921 թվականի հուլիսի որոշմանը, որով ավելի առ 90 տոկոսով հայերով բնակեցված բնակավայրը, թեեւ իմբնավար մարզի կարգավիճակով, տվեց Խորհրդային Աղրթեօա-

Նին: ԽՄՐՄ-ի պատրիարք, վկայակոչելով միջազգային իրավունքի իմբնորուման սկզբումը, արցախահայերն ազատագրվեցին, 30 տարի աղբեցին դե ֆակտո ժողովրդավար կառավարմանը դեռևսթյան մեջ: Այդուհանդերձ Արցախի Հանրապետություն անվամբ իմբնիշտան դետական միավորը միջազգայնորեն չճանաչվեց: 2020 թվականի աշնանը, երբ աշխարհը դեռ դայլարում էր կորոնայի համաճարակի դեմ, Աղրեջանը Թուրքիայի սատարմանը հարձակվեց ԼՂ հայերի վրա, գրավեց Արցախի Հանրապետության մեկ երրորդը, իսկ երկու տարի անց Աղրեջանի բռնադիր նախագահ Ալիերը ամեն բան արեց, որ հայկական Արցախի մնացողդաշը վայրագ կերպով իր Վերահսկողության տակ լինի: 2022-ի դեկտեմբերից ի վեր ԼՂ-ի հետքետք առավել սրվող ցրափակման ժամանակ այնտեղ աղրող հայերի հիմնարար իրավունքներն էին ուսնահարվում, նրանց աշխարհից կըրտլու, ի վերջո սովահարության մասնելու Աղրեջանի նյատակը նարդու իրավունքների դաշտում կառույցները, միջազգային իրավունքի մասնագետները՝ որպես ցեղասպանության փորձ: 2023-ի սեպտեմբերին Աղրեջանը ԼՂ-ի վրա նոր հարձակմանը դարսարդեց, որ հայերը բռնապառթեն հրենա ընօրքանից»:

3

1

☞ 1 Ի՞նչ հետևություն
դեմք է անեն՝ որ
նվազ աղափակած մարդ-
կանց հաճար դեռությունը
ստեղծում է անսանելի դայ-
մաններ, իսկ երկրում ներդրվող
Եվրոպական չափանիշներն
ավելի շատ եկվորների եւ բիզ-
նես-էլիտայի հաճար երկիրը
հարմար աղբելապայր դարձ-
նելու այլի են: Մինչդեռ հայ
մարդիկ իինգ տարի առաջ հա-
կառակ տրամաբանությամբ
էին ոտքի կանգնել:

Երեկի այս բոլորը մոռանալու-չնկատելու համար ղետք է վառ դահել բաղաբական թատրոնը, դարբերաբար թարմացնել նրա գործիքակազմը, Արցախի հանձնման եւ բոլոր այլ ուղղություններով միջյանց մեղադիմու տողրակը բաց դահել, դատերազմի հանգանակները բննող Աժ հանձնաժողովի աշխատամմը հնարավորինս ավելի շռնդալից դարձնել, որը վերջինիս դեմքում հատկապես լավ է ստացվում. հանձնաժողով է գալիս Արցախի նախագահը՝ **ՍամՎել Շահրամանյանը**, ու ինչ բաղաբական փոթորիկ՝ արտահոսերով, այս է ասել-այն է ասել, գալիս է **ՍամՎել Բարյայանը** ու՝ բաղաբական ցունամի, լրատվամիջոցները մի բանի օր միայն դրա մասին են գրում, ու մոռանում բոլոր թանկացուներն էլ, Լարսը փակող-բացող, բաղաբական ճնշման ենթատեսով մեզ ստեսական կոլապսի հասցնելու մատրություն ունեցող Ուսասատանին էլ, հարցը կարգավորելու փոխարեն՝ այլ ուղաներ փնտելու դիմաց լոգիստիկ ծախսերը դեռության միջոցներով փակելու մասին մասնացող **Կահան Ջերոբյանին** էլ, բաղաբաղետարանի դեմ սկսած թանկացուներն էլ, խաղաղության դայմանագրի համատեսում բոլորիս գիլի գալիքն էլ: Ներ Զալալ Քարությունյանն էլ կահրացանավի, ու մի երկու շաբաթ էլ նրա հարցանանությունու ԶԼՄ-ները

կտան-կառնեն, ու կմսնենի Նոր
տարի՝ խաղաղության օրա-
կարգի մասին ամենաարտա-
սովոր մսթերի օրնրոցայինի
տակ, մինչեւ՝ տեսնենի...

Ո՞վ էլ ղլանապորում է, մերնի, թե՞ դրսինները, մեզ մոտ խայտեխնոլոգիաները բարձր ճակարտակով են իրականաց- վում, ներառյալ Վարչապետ Փաշինյանի հինգքեռլթժա- մանոց, նկարված ժեսահար- ցերով (ոչ ոչ չհամոզվեց, որ դրանի սարգված չէն) ասուլի- սը, որի միայն երեք ժամը ա- ռողջությունն ներեց նայելու, եւ հուսով եմ՝ Փաշինյանն ին- քը հասկացավ, որ դա անօ- գուտ, իր զգագիտության դաշտառով մարդկանց չգրա- վող-բան չէվող, մեսիջները տեղ չհասցնող խոսակցու- թյուն էր, որում հնչած հակա- սական մսերը Փաշինյանը տարբեր ձեւաչափերով միշտ էլ հայտնում է, ու անկախ նրա- նից՝ համաձայն ենի դրանց հետ, թե՞ ոչ, այնտեղ զայտնի չկար: Այսինքն՝ ինչի համար նախատեսված էր ասուլիսը,

հակառակ արդյունի գրանցեց։
Աժ բննիչ հանձնաժողով
գնացած ու դրանից հետ
աղմկահարույց ճեղագրուց
սկսած Սամվել Բարյայանին էլ
արդեն դատասխանում են, թե
թող իր կապերը բացահայտի
(Արցախի խորհրդարանի
դատավանավոր **Դավիթ Գևա-
սյան**), Բարյայանն ասել էր, թե
Արցախի նախագահ Սամվել
Շահրամանյանը հիմա էլ ա-
մեն or Բարի է զանգում-խո-
սում։ Առաջ միայն իրաւ մե-
ղադրում էին ներ իշխանութ-
յունների հետ համագործակ-
ցելու մեջ, հիմա՝ Բավի. բա՛,
դուրս ենք եկել միջազգային
ասղարեզ։ Բայց ասեմ՝ սա
անմեղ հակադարձություն չի
թվում այն ֆոնին, որ փորձա-
գիտական ճակարտակով այս-
դիսի վարկած եղել է ու կա-
դեօ: Այս է՝ բանի որ Ոտաւաս-

տան ամեն ինչ անելու է Հարավային Կովկասի երեք երկրները-ՍՍՌՄ երեք հանրապետություններն իր ծիրում դահելու համար, Արցախի հետ կատարվածն այս վարկածի կողմնակիցներն այդ համատեսում են տեսնում: Իբր Հայաստանը ստիլված կլինի Արցախը հետ ստանալու համար համաձայնել նորից միութենական դետության գաղափարին, այդ խոստումներով են ռուսները նաեւ կերակրել Արցախի դեկապարներին, ու հիմա այս դատկերն ունեն: Արցախի գործոնը՝ Հայաստանի դեմքում, Հարավային Օսիայի եւ Աջարիայի գործոնը՝ Վրաստանի դեմքում, դե խս Ադրբեջանի դեմքում՝ այս դետության ազգային փորամասնությունների դժգոհությունները, ինչպես նաեւ Տաթևական լճակներն օգտագործելով, ըստ այդ վարկածի, Ռուսաստանն ուզում է Հարավային Կովկասի երեք հանրապետություններին վերադարձնել ի շրջանույթ:

Սամվել Բաբայանի ասած-ներում ուրիշ ցավոյ դահեր էլ կային՝ որ նորմալ հրամանաւատ ունենալու եւ համակարգված գործողությունների դեղում դատերազմում չէին դարսվի, որ հիմա դեռ դատարաւ չեն դիմակայելու թօնամուն, քանի որ համապատասխան զինուժ չունեն: Ներփական առումով հետարրական է, որ Հայաստանի խորհրդարանի բաղադրական դատկերի՝ իրավիճակին անհամարտասխանության եւ նոր խորհրդարանական ընսրությունների անհրաժեշտության մասին լսում եմ հենց Բաբայանից, մի մարդուց, որին շատերը Հայաստանի իշխանությանը մոտ կանգնած անձ են համարում: Ուրեմն, իրով, իշխանականների վերին շերտերում կա այդոյիսի մտադ-

րովյում, այնուամենայնիվ, ու
ընդիմադիրների որոշ ներկա-
յացուցիչների հասցեին ար-
ված Բարայանի էպիտետը՝
խելոփ, նշանակում է, որ ընդ-
դիմության ինչ-որ ժերշի հօ-
խանությունը նախատեսում է
ունենալ իրեն հարմար Ծոր
ընդիմության դերում: Եւ նոր
ընտրությունները, որոնք կարող
են ընդամենը բաղաքային ա-
վագանու ընտրությունների
դասկերն ունենալ՝ հանրու-
թյանը զբաղեցնելու Ծոր արար
են լինելու ուղղակի:

Ահա այստիսի աղմկոտ ան-
տուրած է Հայաստանում 2023
թվականի նոյեմբերի վերջին
օրերին, նոյն օրերին, երբ 1920
թվականին, Խորհրդային Ադր-
բեջանը Հայաստանի մաս
ճանաչեց Լեռնային Արցախը,
Նախիջևանը եւ Զանգեզու-
րը: Իսկ այժմ ոչ միայն Նախի-
ջևանն է Ադրբեջանի կազ-
մունք-բոլոր դաշնական փաս-
տքրեթի ուժը գրոյացված,
այլև Արցախը: Մի դար-երե-
տարի անց այդ նոյն օրերին
Ադրբեջանի եւ Հայաստանի
սահմանազատման հարցերով
հանձնաժողովները՝ փոխ-
վարչապետների գլխավորու-
թյանը հանդիրում են Տավուշի
մարզում ու Խոսում են բոլն
Հայաստանի տարածքները
գծել-մծելու հանձնաժողով-
ների հանդիրումները ակտի-
վացնելուց, այդ վերաբեր-
մանը ինչ-որ ժեթս են համա-
ձայնեցնում եւ այլն: Երկրի ԱԺ
նախագահն ասում է՝ հայերն
ու ադրբեջանցիներ դեմք է հ-
րար կողի ապրեն, որտեղ՝ չգի-
տենի, հուսով ենք ոչ Երեւա-
նում: Երկրի վարչապետն իր
հինգ, թե ուր ժամանանց ա-
սուլիսում դաշնական անըն-
դրունելի անդրադարձներ է ա-
նում, ի վերջո հանգում նրան,
որ Արցախի հարցը փակված է
(Սամվել Բաբայանը, հակա-
ռակը, Արցախի հարցը փակ-
ված չի համարում), Հայա-

Տանն էլ խաչմերուկային ուղի-
ներով կրտսելու օբյեկտ: Թե,
բա՝ ռուսներին գենի տված
փողի հետ ստանալու արդե-
րակներից մեկն էլ Հայաստա-
նի ռուսական դարսի մեր
վճարածի չափով նվազեց-
նելն է: Այ թեզ բան, այդ հնչ
դարսի է, ո՞վ է վերցրել, որ մեկն
էլ միանձնյա որոշ դրա նվա-
զեցնելու ձեւը, որ «գույք
դարսի դիմաց» է:

ՄԵՐ ԳԵՐԻՆԵՐԸ, այդ թվում՝ Արցախի նախկին բարձրաստիճանները, շարունակում են մնալ Բափվում, ու մեր հշխանությունն ուսերն անելանելի թափ է տալիս այս հարցում։ Շատերի համար անհասկանալի է՝ Ռուսաստանը հեռանո՞ւմ է աշրածաւողնից, թե ոչ, Հայաստանը դեմի ո՞ւր է զգտում՝ հաշվի առնելով ԵՄ երկրների, ԱՄՆ-ի, Մեծ Բրիտանիայի հետ աշրեր համազործակցության նոր ձեւաչափերը, այդ թվում՝ Մեծ Բրիտանիայի հետ նաև ռազմական։ **Պետսկովը** մի՞ւս է ասում, որ Հայաստանը Ռուսաստանի դաշնակիցն է, թե՝ ոյելով՝ դեղում է մեզ։ Բայց եւ՝ ՌԴ արտգործնախարարը ԵԱՀԿ նախարարական համաժողովում հաջողացնում է ՀՀ արտգործնախարարի հետ հանդիպել՝ ո՞ւր դիմի փախչել մեզանից համատեսուվ։ Օդում արեւնյան հովսեր են՝ Արեւնուտքն ի՞նչ կարող է տալ մեզ, ասենք, դիտողական առաելության թիվն ավելացնելուց, աշրեր ականջահածն թեմաներով ող կրակելուց բացի, թե քա՞ արցախի փախստականները դիմի վերադառնան իրենց սները, Հայաստանը դիմետք է կարողանա դաշտանել ինքն իրեն։ առարկայական ի՞նչ-որ բան կա՞ է կամ Արեւնուտքի շահը, ռուսական շահի ննան, ե՞րբ է թույլ տալիս հայկական շահի դրմինացնություն։

Լուծում գտնելու փոխարեն՝ զործադիրը մունախէ և զայխ



կուրյունները» հասկանալու եւ ստեղծված իրավիճակն or առաջ լուծելու փոխարեն՝ այլ լընտրան է առաջարկում հայ սնտեսվարդուներին:

«Եղած իրավիճակը համարում են լավ առիթ, որ բոլոր արտադրողները նորից վերանայեն իրենց արտահանման ստրատգիաները եւ փորձեն գտնել նոր ըուլասներ, ապահանգ քահան-

ՀՐԱՅՐ ԿԱՄԵՆԴԱՏՅԱՆ

Փինանսագետ

Ընդհանրապես փողի մասին խոսելիս մեր մատուցում ենք դասկերացնում ենք հաստափոր, ֆրակներով դժնված, առելի ցիկլոնով եւ փորիկ բեղիկներով, ձեռնափայտի վրա հեճված մարդու դասկերի, սիլուետի հետ։ Դրան հակառակ հեղափոխական ասելիս դասկերացնում ենք թռվախտավոր Զերժինսկուն, կամ գեղեցկադիմ Զէ Գեւարային, մարդկանց, որոնք երբեք չեն մտել կարիքայիսների հետ սպերային դայմանավորվածությունների մեջ, երբեք փակ դրների ետևում չեն վաճառել ժողովրդի վսահութելուն։

Ինչու եմ հիեղել մշտական, անլուծելի այն հակասության մասին, որը կախում կապիտալի, մոնոլոխական կապիտալի եվ հեղափոխական զանգվածի միջեւ։ Որովհետեւ ներկա Դայաստանում ականատեսն ենք դարձել իսկապես սարսափելի մի միության, որի կազմաբանորմը դարձել է անխուսափելի։ Եշխանական լրահոսին եվ ՀՅ Էկրանով իրադարձություններին հետեւող մարդիկ նկատել են, որ Դամաշխարհային բանկի եւ Արժույթի միջազգային ֆոնդի նվիրակների ու ՀՅ ներկա գործադիր իշխանության միջեւ յուրաքանչյուր հանդիդում իշեցնում է բավոր-սանիկային, կամ համարյա սիրային ցենքը, փոխադարձ լայն ժղիսներով, իինզ ռողեանց ձեռխեղմումներով եւ ուրախ ժղիսներով։ Ընդ որում դրանք հանդիդումներ են իրեն հեղափոխական կոչող, համարող անձի եւ կապիտալի սերերի միջեւ։

Ի՞նչն է այդ երկու կողմերին միավորում: Թենան բավականին խորն է, եւ այն ընկալելու համար անհրաժեշտ կինի մի քանի ժերտեր բննել, բարձրացնել վիճակագրական սլյաներ, բարձրացնել փոխօսահավետության վրա փովզած թանձ վարագույրը: Կփորձեն եվ կներկայացնեն որոշ հարցերի ուրու մեր ոհրերորդում:

1. Արտադրության միջոցներ: Զաղագիսական ամեն մի դրույց պահպանական է, որը հասարակության մասնակիության մեջ առաջարկվում է, որը հասարակության առաջարկության միջոցների նկատմամբ սեփականության ձեւի փոփոխությունն է, այլ կերպ ասած՝ հեղափոխական անձը չի կարող կատարել հեղափոխության առաջարրան՝ առանց արտադրության միջոցների նկատմամբ լայնությամբ:

Փողն ու հեղափոխականը



2018 թվականի հշխանափոխության ֆարսը չի եղել հեղափոխություն, բայց որ 30 տարիների ընթացքում հանրությունից գողացված փողերով, կաղիսալի վերաբաշխում իրականացնող ազգային և մուսական կադիտալիսական խմբերը դեռևս ամբողջովին միավահետում են արտադրության միջոցներին, իսկ դրանց արտադրանքը կազմում է համախառն ներքին արդյունի գերակշիռ մասը: Ազնիայք է, որ ՉՊ իշխանությունը հեղափոխական չէ եւ չի էլ եղել: Այն դարձադես ամբոխներին խարել է հեղափոխության մասին եժանազն լոգունամերով:

2.ԱՆԿԱՐԱ Պայմանագրեր:

Դարսի սպասարկումը եւ փորձելու գնալ դարսերի վերածելակերպման ժամադրությունը, փորձելու է հաջողության եզր գտնել ԱՍԲ և ՐԲ կոչված վաշխառուների հետ:

3. Կասկածելի փոխըմբռնում:

կիրք դարսելի տակ մնցնող բաղաբա-
կան հշիսանության եւ Համաշխար-
հային բանկի եվ Արժույթի միջազ-
գային ֆոնդի միջեւ ստեղծվել են յու-
րահատուկ գործընկերային հարաբերու-
թյուններ: Փոքի, գյուղաբետերի ուղենի-
արգասիք սուրբէնցիանների, կամուց-
ների լուսավորում կոչված հիմարու-
թյան, ռուայլ դարգեւավճարների բա-
ժանման, թմրանոլ ռեղմենների հա-
մերգմների վրա նսխվող, փոշիացող
ֆինանսները չեն մանում արտադրու-
թյուն, չեն դաշնում տեխնոլոգիա, չեն
դաշնում նոր ավելացված արժեքի աղ-
բյուրներ, չեն գնում կրթության ոլորտ-
չեն դաշնում գիտելիք, փորձ, աղա-
գային միհված գիտություն: Տրամադր-
վող ֆինանսները չեն ստեղծում տեխ-
նիկական, արտադրական դաշտ, որը
հնարավոր կրածներ գոնե մոտ տարի-
ներին հրաժարվելու, կամ առավել եւս
մասեւու վերարած վարևեր:

Նկազմությունը գործություն է, որ ՀՀ-ն ընկել է ֆինանսական ստրկությամբ, որից ելք չկա ու ելք գտնելու բոլոր հնարավորությունները տրդեղահարվում են: Փաստացի, համաշխառային մոնողության խմբերը երանց գործիք համուխացող ֆինանսական վաշխառուները անընդհատ դայաստանը դահելու են վարկայիշատելիությամբ, որությունը կախված է օգուտ իրենց եւ ի վճար տեղական առաջրական խնդերին: Ելք այս գործությունը ունի է նրանց օր-

Ծակատարը: Իհարկե՛ Աերկա բաղաբական իշխանությունը, որի ղլանավորած Տնտեսական բաղաբականության արդյունում ՀՀ բյուջեում չի լինելու բավարար միջոցներ անվտանգության ծախսերի համար: Փաստացի՝ իշխանությունն ու վարկատու խմբերը փակում են ՀՀ ռազմական ռեւանչի ընդունակությունն ու հնարավորությունները:

4. Տեսական լուծման ելք: Բավական է նշել, որ դարսերի ու տոկոսների սղասարկումից նույնիսկ երկու, եթե տարվա ժամանակաշրջանով հրաժարվելու դեմքում Դայաստանը հնարավորություն կունենա 2024-2025 թվականների համար ունենալ մոտ երեք մլրդ ԱՄՆ դրամից ավելի ազատ միջոցներ, որոնց օգնությամբ կարելի կլինի անվտանգության իմաստով համադրելի ծախսեր կատարել Աղրբեջանի հետ սղառազինման նրգավագում: Ով դեռ է նախաձեռնի դարսերի եվ տոկոսների վճարումները հետաձգելու կամ դրու գրելու առաջարկ դահանջը: Իհարկե՛ ԶՊ իշխանությունը: Բայց դատելով արտասահմանյան հյուրերի հետ դրանց համարյա սիրային ռեվերանսներից, կարելի է ձեռք բառել այդ գաղափարից:

5. Գլխավոր հարցադրումը: Վերնիշյալ չորս կետերով ներկայացված հարցերը մեզ տալիս են բավարար իմֆ կատարելու գլխավոր հարցադրումը: Իսկ ինչ ուժերի մասին էր ակնարկում ՀՀ նախկին ղեկավարը, որը հրաժարականի մտադրության հիմքում, որուակի եվրոպական եւ անգլոսաքսոնական հետքով, ճշուեց ակնարկներ էր հիշատակել լրագրողների հետ ունեցած գրույցներից մեկի ընթացքում: Կառ՞ղ ենի արդյոք դժուել, որ ՀՀ իրականացված իշխանահանձնում օդերացիան ուներ ՏԵՐԵ, շահաջուներ, որոնք Դայաստանը դարտավային ստրկության փոսը գցելու համար իշխանության բերեցին նոնոդոլիստական կադիտայի ազգային գործակատաների, մարդկանց՝ որոնք ո՛չ ենթակայական են, ո՛չ առօսանաներ ո՛չ տեխնոլոգիաներ ո՛չ

ազգայսանց, ոչ սպառդաբանց, ոչ
մտածող, այլ ընդամենը գործակաբար:

Որդես հիւռող վերջաբան նշեմ, որ
ՀՀ-ին դարսերի թակարդ գցածները
առանց առանձնակի դժվարության
միջարդավոր դոլարների վարկեր են
դուրս գրել Երրորդ աշխարհի բազմա-
թիւ երլրներից:

Utunniwawj bū bw̄ti



Վորեցնել ինչպես ասել ու չանել:
Փաշխյանի թիմուն մետրոյի հավակնուն ծրագրերից առաջինը խոսեց այժմ, իրեւ թե, հակառակ ճանքարում հայտնվել է առաջին առաջարկը՝ առաջին առաջարկը՝

լով՝ գլուխ գովեց, թե իրենի դա կանեն։
Բայց իր՝ եփած հավի ծիծաղն անգամ
առաջացնող հայտարարությունները
հօդս ցնեցին, թիմակիցների թիքին
ձեռնով էլ սփրոված եղավ հրաժեշտ
և ապահովություն։

Մարտիքյանի «սուրբ» գործն այժմ շարունակող կա՝ **Տիգրան Ավինյանը**, որ օրեւ հայտարարել է, թե «Աջափ-նյակ» կայարանի նախագիծը փորձ-նական փուլում է, «Սուրմալու» կայա-րանի նախագծի մրցույթն էլ ժուտով կիայտարարվի: Մոտ Երկու ամսվա բա-ղաբարեթի խոսներին հավատալ հևկա-դես ուզում եմ, բայց Երեւանի «Մետրո-դոլիստնի» «Զորավար Անդրանիկ», «Դանրապետության Դրադարակ» կա-յարանների չափսառող ու չնորոգվող «Տուրնիկետները» (դասարգելափա-կոց) ամեն օր տեսնելով՝ ակամա մտա-ծում են՝ 2018-ից հետո Երեւանի կա-ռավարումը սահնածնածները լուրջ եւ անբուժելի սինդրոմով են «տառա-

ՄԵՏՐՈՎԱՐԱՎ»:

Եհջ Վիկարելի

«Վրայրի մեզրին»

Ներասան եւ ռեժիսոր **Սայթ Գուր-ջյանը** միջազգային «Օվկարի» հայտափառական թեկնածու «Ամերիկացի» ֆիլմի սցենարը գրելուց անմիջապես հետո դիմեց «Միստեմ օֆ ը դառն» խճի մենակատար **Սերժ Թանկյա-գին**՝ իմանալու նրա կարծիքն այդ դատմության վերաբերյալ, ըստ ո-րի մի ամերիկահայ 1948 թվականին հայրենադարձվում է Խոր-հրդային Քայաստամ:

«Գրեմիի» դափնեկիր Երաժիշտը եւ բարձրագույն պատվավորությունը Հայաստանու Հանրապետությունում է Զարդարության նախարար:

Գուրջանը՝ ֆիլմի հեղինակն ու ռեժիսորը, նաեւ ԱՍՄ Աերգողթած հայազգի Թարլի դերակատարն է, որը վերադառնում է խորհրդային իշխանության Աերք գտնվող իր հայրենիի եւ գրեթե ամմիջաղես բան է նետպում: Բայց իր Խցից նա կարող է տեսնել բանտարկի տունը: Աստիճանաբար նրա եւ հայ հսկիչի ու նրա կնոջ կյանքը միջնորդավորված կերպով միահիմքանում է:

Գուշակագումար է:
Գուշակագումար «Վերայք-թի» հետ զրոցել են ֆիլմի արդիականության մասին ծիծ այն ժամանակ, երբ Դայաստանի հարաբերությունները Ռուսաստանի հետ գնալով խաթարվում են:

-ինչպես ստեղծվեց «Ամերիկացին»:
Գուրջյան - Որո՞քս հայ՝ ես միշտ ցանկացել եմ ինչ-որ քան անել՝ կադրված իմ արմաների հետ։ Բայց հաշվի առնելով Ֆեղաստանության վրա այդ- բան մեծ ուժադրության կենսոնացումը՝ ես ուզում էի մի ֆիլմ նկարել, որը թույլ կտար հայերին մի փոքր զվարճանալ եւ որը հետաքրի կյաներ դիմել։ Ես չգիտեի, որ Սավինը հայերին կոչ է արել հայրենադարձվել (նա նույն արել է խորհրդային այլ երկրների դեմքում եւս), եւ այս հայեր առանձնադես չեն խոսում դրա մասին։ Բայց ես մի քանի անգամ լսել եմ, որ դա նկարագրվում է որո՞ք «Վեր Վերի վրա»։ Ֆեղաստանությունից հետո աշխարհով մեկ ցրված հայերը վերադառնում էին հայերնի Հայաստան՝ երջանկության հասնելու ակնկալիություն։ Չափուի հանար դա

Առևտյան Օրֆանական հասորը՝ ռումիներեն

Բոլսարենի «Պոլիրում» հրատարակչությունը ռումիներեն լուս է ընծայել իսլամագիր հայազգի գրող **Սոնյա Օրֆայանի** «Հայ մանուկների դասությունները. 1915-1922» հասորը (թարգմանությունը՝ **Էմանուելա Սոնլերիուի**, ֆրանսերեն հատվածների թարգմանությունը՝ **Նիկոլայ Կոնստանտինովի**):

Անյա Օրֆալյանն իր կյանքի ընթաց-
fnմ հավաբել է Դայոց ցեղաստանու-
թյունից փրկվածների հիշողություն-
ներն իրենց մանկությունից: «Ես ուզում
եի հայժմի դարձնել այս վկայություննե-
րը, որմեսզի դրամն կարողանան հեռա-
նալ դատմության լուսաւմից», - գրել է
նա՝ այդ մանուկմերի վկայություններն
անվանելով «կոտրված ճայներ», որոնք
ոչ մի խոսակող, ոչ մի տեսախցիկ
երբեւ թույլ չի տվել լսել կամ տեսնել»:
«Չայներ մեկ այլ դարաշրջանից, մաս-

չյուրն իր ձեւով ներկայացնում է անհավանական բռնություն, անհավանական փախուստներ, հրաշով գոյատելումներ: Կյանիի ուղիներում ճողովելուց առաջ, հակիրծ եւ անցյալի նույն անմեղությամբ, Վերադրածները հայսնում են միայն էականն այն ծայրահեռ բռնության մասին, որին ականատես են եղել: Նրանց կարծ դատնություններից աներեւակայելի տառապանի ու անչափ կարու կա այն ամենի հանդեմ, ինչ որ իրենց կորցրել են՝ մերձավորներին, հայրենիքը: Հասեր հաստավել են աշխարհի տարբեր ծայրերում, ընտանիք են կազմել, բայց հավերժ իրենց կզգան առանց ինմանության: Ցնցող և անհրաժեշտ մի գիրվ», - կարդում են գրի ծառաց Ը. Տեղ:



սով, ընտրությունը ռուսաների (որոնց
ինչողես գիտեինք, մեզ չեն դատապահ
վում կոտորել) եւ թուրքերի (որոնք մեզ
կոտորում էին) միջեւ էր: Այսինքն
Հայաստանի խորհրդայնացումը 1920-
թվականին (1920-ին - թրգմ.) մեծ այ-
լընտրան չուներ: Եվ մարդիկ մետք
դա գիտակցեն: Այսուհետեւ սկսվում
խորհրդային Հայաստանի դատմու-
թյունը, որը տեսեց մինչեւ 1991 թվա-
կանը, երբ Հայաստան անկախա-
ցավ, եւ Ռուսաստանը նրա անվտան-
գության երաշխավորն էր: Իսկ հետո
2020 թվականին, ինչողես գիտենք, տե-
ղի ունեցավ Ադրբեյջանի հարձակու-
մը: Եվ, իհարկե, նրանք հարձակվեցին:
Պուտինի լիարժեք գիտությամբ եւ հա-
մաձայնությամբ, բանի որ այդ բաները
նրա թիկունիում տեղի չեն ունենա ա-
ռանց նրա համաձայնության: Եվ դրա
նից հետո ռուսական դետությունը գրա-
հարերեց Հայաստանին: Այսդիսու-
վերադառնալով այս ֆիլմին, նետե-
սա կատարյալ ցցադրածային դահ ի-
որ ցույց է տալիս, թե ինչու է Հայաս-
տանը մնում ունենալու Արեւանութ:

Կոտեկի կատարած գոլգահեռները:
Գրող եւ նկարչուի Սոնիա Օրֆայան
նը (Ծն. 1958) ծնվել է Լիբիայի Սուլ քաղաքում՝
Գումաա խալաֆում եւ մինչեւ 1960-ա
կանների վերջն աղբել է Լիբիայում
Քաղդաֆիի հեղաշրջումից հետո նրա
ընտանիքը բաղադրական աղասան
ստացել Հայոնում: Նա հեղինակել
նաեւ «Հայաստանի խոհանոցը»
(2009), «Կար ու չկար. հեթիաքներ Հայաստան Երկրից» (2016), «Զանում հեծած» (2017) եւ «Փորիկ հայի այբուբենը» (2022) և այլ հայություններ:

(2023) իսպանական հասրուեր:

Գուրջյան - Որվան էլ տար-
դինակ է, դա հիմնված է
լսածս իրական դատմու-
թյան վրա: Ին ուկրաինացի
ընկերը ճանաչում էր բան-
տարկված մեկին, որն իր
խցից կարող էր նայել բազ-
մարնակարան ժենիի: Եվ
այս դատմությունն ինձ զար-
մացրեց նրանով, որ այն ար-
տացոլում է մարդկային վի-
ճակի օաս խորը՝ ոչ այնքան
հայտնի կողմը: Երեմն մենք
մոռանում ենք մեր այն դրս-
տումն մասին, որ եր սկ-
սում ենք նկատել, ուշադրու-
թյուն դարձնել, նայել եւ սո-
վորել ուրիշից, ինչողև այս
բանտարկյալը, մենք սկսում
ենք աղումակցել: Դա մար-
դու բնույթն է: Եվ իմ կարծի-

Եվ դա այժմ ոչ միայն հայերին է վերաբերում, այլև ողջ աշխարհին: Մեզ դեմք է հիշեցնել նման բաների մասին: Ահա թե ինչով ինձ աղտօրեց այս դասմությունը, ու դա է դասառը, որ այն ինձ ճիշտ թվաց նաեւ Հայաստանի համար: Ես ուզում էի ներկայացնել հայ մշակույթը, բայց անել դա նրբանկատուեն: Ես ուզում էի, որ հանդիսատեսը, այդ բանտարկյալի նման, դատուհանից նայեր հայ ընտանիքին եւ մի փոքր ծանոթանար նրանց մշակույթին, նրանց կերակուրին, լսեր նրանց նվազած երածությունը: Եվ սա մարդկանց ներգրավելու միջոց է:

-ի՞նչ է նշանակում հայերի համար
այս փասթը,որ ֆիլմն «Օսկարի»
համամետրք է:

հազարդի է:
Գուրջան - Ես դա դիտարկում եմ որ-
դես գրեթե ազգային անվտանգության
խնդիր՝ օգնելու մարդկանց տեսնել մեզ
այնպիսին, ինչպիսին մենք իրակա-
նում կան: Մարդկանց գիտելիքները
հայ մշակույթի մասին ուս ու ուս
սահմանափակ են: Եվ ոչ միայն հայե-
րի, այլև օսարազգիների համար հա-
սանելի ֆիլմ ունենալը կօգնի հայերին
տեսանելի լինել: Եթե Հայաստանը
սահմանակը, դա բառիս բուն ի-
նք է առ անձնագիր:

Ասգլերենից քարզմանեց

Sonya Orfalian

MĂRTURII ALE COPIILOR ARMENI

1915-1922



POLIROM

ԱՐԵՆ ՓԱՇԱՅԱՆ

Կաղուց սիր բուռն տեսա-
րաններով վեղեր ու վիդակ-
ներ չեն գրվում: Վիդագիրները
խուսափում են զգայացունց
եւ արցունքներ թերող դրանա-
ներից ու տարաբնույթ հանգու-
ցալութումներից: «Ուզո՞ւ էի
երեխա ունենալ» վիդակի
մուտքը, սակայն, հերթում է վե-
րիհիշյալը: Երիտասարդ կանց՝
Նառա Հովսեփյանի կերպարի
մեջոցով հեղինակը հիշեց-
նում է դարձյալ, որ սերն է ամե-
նավեհը եւ բարձրը: Վիդակի
գլխավոր հերոսութիւն զոհում է
իրեն՝ հանուն նոր կյանքի, որը
մեծ սիր ծնունդ է, կարեւու-
էակ, եւ հենց նաև դիսի առող-
ջացնի ճահճում հայտնված
երկրի բնակիչների կյանքն ու
հոգին: Նառան օսար հորում
կարողացել է շատ բաների
հասնել՝ ճանապահանալ, լե-
զու սովորել, աշխատանի ումե-
նալ, մի խոսքով՝ կյանալ:

Սակայն ամենակարեւոր ան-
ձը նրա կյանում սիրած տղա-
մարդը, հերպում է, եւ տաճ-
ջանքն ու կարոտը դարձնում են
այն կենարնները, որոնց
ուրջն էլ զարգանում են վի-
դական գործողությունները:



ճանեները՝ դաշնալով խթանիչ
ուժ։ Նրանք են սնօրինում հե-
րոսների կյանքն ու ճակատա-
գիրը, թեղեւ Նախան մի դրվա-
գում հաստառում է։ «Իմ կյան-
քը ես ողբեք է սնօրինեմ, եւ ես ե-
կել եմ մի կարեւոր հարց լուծե-
լու»։ Եվ նա, իսկապես, լու-
ծով է ար կարեւոր հարց։

Վիղակի արժանիքներից մեկը Նառայի կերպարի հայտնությունն է: Կանացի, գեղագետ, սիրո արժելին իմացող, նուրբ հոգով գեղեցիկ այս կինը զնահատում է դիմացինի կյանքը, դասրաս է հասկանալու նրան: Զի ուզում կործանել սիրած տղամարդու ընտանիքը. «Ես չեմ կարողանում առանց թեզ ապրել, բայց նաև չեմ ուզում՝ դու բաժանվես ո՞նտանիքից, բայց այն, ինչ ինձ էր դատկանում, ես չունեմ, ուզում եմ ո՞ն մասնիկն ունենալ:

Կարծու եմ, գուն դրա իրավունքն ունեն»:

Վկիլակի կենսահյութը սերն է: Յեղինակը գունավորում է դատումի կյանքը հենց սիրո ձայներով, ժաւաբաներով, հնչեղությամբ: Մեկ անգամ չէ, որ «հնչում է» բերիովենյան հայտնի մեղեդին, նաւու զետն իր ընթացքով եւ շարժմանը նույնութեան մասնակցում է գործողություններին: Յերսուները վսահ են, որ սիրում են, եւ սերը փորորկվում է ընթերցողի աչի արօեւ. ահաօնանում.

Կիմա Կիրակոսյանի «Ուզում էի երեխա ունենալ» վիպակի շուրջ

ցոյց տալիս իր կարեւոր դերն ու
նշանակությունը մարդու¹
կյանքում:

դիմում է, կրողական սր շահ տեսարաններում ճարդիկ փորձում են վայելել կյանքը, յուրաքանչյուր՝ իր դասկերաց- մամբ: Նրանք հայտնվում են հայկական բնության գոյտիկությունում գեղեցիկ վայրերում, տղամարդիկ դաստիարակած կանանց, գնում տարածությունում արկածների: Դայտնվում են նոր հերոսներ՝ Վարուժը, Ա- վոն, Արտակը, անհականակի վարդութարենք Արտան ու Շնորհիկը, որոնցից Նառան էա- դես տարբերվում է: Եթևա- սարդ այս կանայք աղրում են բնազդով, նկատում եւ խան- դով վերաբերվում Նառային գնահատելով Վերջինիս առա- ժինությունները:

Նառան աղբում է հայրենիքի սիրով եւ հոգւերով, աղբում է այն գեղեցկացնելով, նորոգելով գաղափարներով, երկխոսություններում զգացվում է թե ինչքան է տառապել հայրենիքի ու հարազաների կարսից. «Ինձ ինչ, որ Ամերիկան հարուս երկիր է, ասի որ ես իմ երկիր կարող չեմ բնում, իմ հայրական տունն են իիօւմ Մանկությանս ունահեմբերն են փնտում օսար բաղադրատվարկ փողոցներում: Շլազուցիչ լուսերի մեջ՝ ես իմ սրի լուսն եմ փնտում ու չեմ գտնում: Այստեղ էլ խավար է անհայրենիք: Անհայրենիք կյանքի տառապանին է»: Այս ամենն ավելի է ընդգծվում, եթ Նառան



հանդիպում է իր դասընկերներին, հիշում անցյալը, որ մասնակիություն էր՝ հարազանելիքի, սկզբանի ուժից հետո:

Ինչդես Կիրակոսյանի նախորդ՝ «Կարուսախտին բուժուչ չկա» վիդակում, այստեղույնոցն օլխավոր հերոսութիւնը ապրում է հայրենիքի գոյությամբ, լեզվի և ճշակույթի կրողը է, ինչի հակառակը մեծաւում ենի Շահան Շահնորդը՝ «Նահանջ առանց երգի վերի հերոսների վարժագծում Օսարության մեջ Կիրակոսյանի հերոսներն ավելի են կապահանջում հայրենի հողին ու նրա անգամանին:

Մեծ սիրո ղաւակերան
նվիրված «Ուզում էի Երեխս
ունենալ» վիղակում Կիրակոր
սյանը նի բանի անգամ անդա
րադանում է հայկական էպոս
սին եւ նրա զիշավոր հերո
Դավթին: Բանեցնում է մեռ
հնարժ եւս: Պատմողի ասելիքի
ինչ-որ տեղ «թերթւանում է
սարբեր հերոսների (հատկա
դես զիշավոր) ամուղղակա
խոսքով, ներին մենախոսուն
թյուններում, որով նաեւ հեռ
անում է ղաւակերացում կազ
մել Տվյալ կերպարի մասին»
Արդուր Վիղակի սկզբում դեռ
բացահայտված չէ, սակայն
հետագա դրվագներում հեմ
այդուհիս «մենախոսություն
ներում» արդեն երեան է հա
նում իր բուռն սերը Նառայի

հանդեմ: Կինը ղայլարում է սիրո համար, հաստառում իր կանացիությունը, չի երկնչում տղանարդուց, որը որու դրվագ-ներում թոյլ է տալիս Նառայի համար ոչ ընդունելի արարքներ: «Կանացիությունը հրա-դուրեց, բարությունդ գրավեց, հյուրասիրելու արվեստ բան-սարկեց, իսկ հղարտությունդ ինձ սղանեց», - խոստովանում է Արոնոր:

Վիղակն, անծույց, սիրային դրանա է՝ բոլոր նրբերանզմերով եւ վիղական անցուղաձնով: Սիրող մարդիկ մոռամանում են ժամանակի գոյության մասին: Նրանց համար օրն ակնքարե է, ժամերը՝ վայրկյաններ: Պատկերված 1-2 օրերը թեմբե դանդաղ, բայց մանրամասն նկարագրում են նրանց աղումների ուժն ու պայցը՝ նորից աղացուցելով, որ սերն է միակ փրկությունը: Ավելին, բոլորն են նկատում, որ նրանց սերը տարածվել է շրջապատճեամատում՝ լուսավորելով բոլորի հոգիները: Սեր, որը Օրանի չէին կարողանում թափնել, անգամ: Նառայի կերպարը նաեւ սրափեցնող է: Համարձակ եւ խելացի՝ նա փորձում է բարձրացնել Արթուրին, որն ամեն բոլե կարող էր հայտնվել ցածրում: Սիրած կիմը նրան նոր իրականություն է բերում, «բացում» աչերը»: Վիղակի ամենավերջին հատվածը դրա աղացուցն է: Արթուրը դաշտաւաս է հոգելուս՝ իր տուն բերելու եւ մեծացնելու իրենց նորածնին՝ Նաիրի որդուն, բայի որ Նառան հեռանում է աշխարհից ծննդաբերության ընթացքուն: Քեղինակը դիմանմքաւ արագ է ավարտում այս հատվածը: Հավանաբար վիղակը գրելիս ասիշճանաբար «կապվել է» զիշավոր հերնսուին կերպարին (այդու է եղել առ գրողների մոտ) եւ վերջին ժամանակները նա բղթին է համձնում արագ գործողությունների եւ ֆիշ ժեստարանների հաջորդականությամբ:

Կոմիտասի «Անուշը» ամբողջականացվել



սկսվում է լիբրետոյից, որը Մար-

Կատարման ընթացքում մի

ηωάν, προνήσχεις πιεστριψτικών
αρθρωνικών αποτελεσμάτων, στην
επόμενη περίοδο την περιόδο της ορθο-
τονίας, που θα είναι στην περιόδο της
επένδυσης στην περιοχή της Αργολίδας.

Երկող կարելոր հանգաման
ի նվազակցության ներկայու-
թյունն է, որը, չսահմանափակա-
վելով ընդունված դերակատա-
նամբ, դարձել էր ողջ երաժշտա-
կան ներկայացնան բարձրա-
գույն կետը։ Մարգարիտ Ռուկ-
նյանը կարողացել էր կոմիտա-
սյան ճասուններից ծաղկաբա-
նուհիները շաղկաբել, ապա
ճնոնողիկ շարադրանոնք ստու-
ծել գեղջկական միջավայրի

Ներկայացումը մեծ բերկանի դաստիարեց. այնին գեղագիտական հարթակին:

Անհրաժեշտ է ընդգծել, որ
ներկայացման երածության
դեկապար Մարգարիտ Ռուզա-
նյանը խնճավար-երածության
տարածության մեջ պահպան

Տարյանից մը զարդարվելու
նից բացի ի ցուց դրեց նաև
կազմակերպչական իր ունա-
կությունները եւ էներգետիկան։
Ի դեմ՝ Վերջերս «Պատա-
րազ» երգչախումբը Մարգա-
րիս Ուսկանյանի գլխավորու-
թյամբ շահել է ամենաքարձ՝
առաջին մրցանակը «Բարի-
գալուս, Կանադա» հեղինա-
կական միահամայն մրցու-

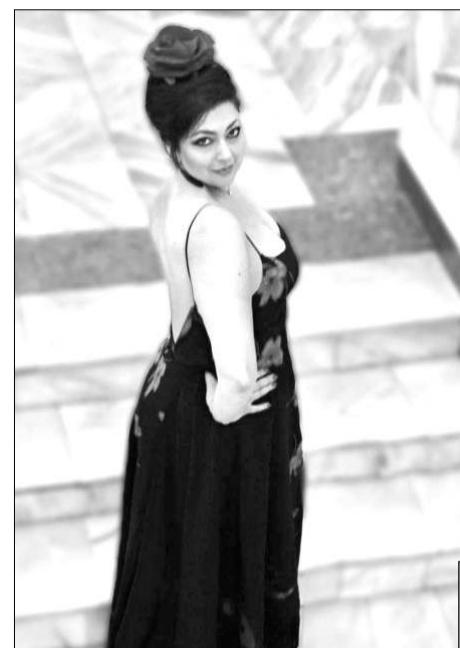
ՄԵՐԳԵՅ ԱՊԱՔԵԼԱՆ

ՀԱՍՏԻԿ ՍԱՐԳՈՅԱՆ

Իստանական երգերի կատարումն «Առն Բաբաջանյան» համերգասրահում հայատանյան մշակութային կյանքի այս տարվա «նոյեմբերյան» ժրանի ամենացայտուն դրվագներից մեկը դեմք է համարել՝ ընորհիվ օդերային երգչուիկ Սագդա Սկրչյանի կերտած կերպարի: Այն ստեղծվում էր «խիս, լիքը» սողրանոյի, դարային շարժմունիք տարբերի, Սեփյայի բարկարելի եւ միջերկածովյան ճբնոլորտի, անդալուզերեն բարբառի եւ դասական բանաստեղծության հումչի արժանիքի հաղորդմամբ: Դամերգային երեկոյին կայացավ Ֆեղերիկո Գարսիա Լորկայի «Անդալուզյան երգեր» շարի հայատանյան դրեմիերան. այդ շարի՝ ձայնի եւ կիթառի համար մշակումների հետ հմչեցին Մանուել դե Ֆալյայի, Էռնեստ Գրանադոսի, Պակո Պենյայի, Ֆերնանդո Օբրառորսի, Սորահետ Զիկոյի եւ իստանացի այլ կոմոդ-գիտնուերի ստեղծագործություններ՝ ձայնի, կիթառի, կահոնի եւ դաշնամուրի նվազակցությամբ: «Իստանական մուշկներ» խորագույ համերգին Մագդա Սկրչյանին նվազակցում էին ՀՀ վաստակավոր արժիս, դաշնակահար Օլգա Խաչիկյանը, կիթառահարներ Յոլակ Մանուկյանը եւ Կահագն Աւույանը, կահոնահար եւ կիթառահար Դավիթ Նիկողոսյանը:

Օղերային բազմաթիվ դերերեր, այդ թվում՝ 2000-ին Օհան Դուրյանի դիրիժորությամբ ներկայացմանը Լեռնորայի դերում առաջնաելույթ՝ Զ. Վերիի «Տրուբաղուր» օղերայում, Ա. Խաչատրյանի «Զոն ՅԱԾՈՒԹՅԱՆ», Վերիի «Նարուկո», «Ախոա», Բելլինիի «Նորմա», Շուլցերիշի «Մարիամի հաղթական երգը», Մոցարտի «Դոն Չուլան» օղերաներում, մենահամերգմեր Յայաստանի եւ արտասահմանյան մի շարֆ հանրահայք թիմերում (2001-ին ԱՄՆ-ում՝ Dorothy Chandler Pavilion-ում, 2004-ին՝ Բեռլինի

ԱՆԴԱԼՈՒԳՅԱՆ ԵՐԳԵՐԻ ԿԻՐԺԻ Սագու Մկրտչյանի ՆԵՐԿԱՅԱԳՄԱՆՔ



Կոնցերտհայս-ում, Պուսդամի Nicolaisaa-ում, Քալթի Handel House-ում, Siemens-Villa-ում, 2005-ին՝ Իտալիայի Դուքսի եւ Յուսինյան դալամերում, 2009-ին՝ Սանկտ-Պետերբուրգի Դ. Շուտակովիչի անվ. ֆիլհարմոնիկ մեծ համերգասրահում (և այլն), 2005-ին՝ Գերմանիայում Յո. Բրամսի «Ուեփիեմի», 2006-ին՝ Վաշինգտոն Բենեթիկոսու Պատմ XVI-ի ներկայությամբ միջնադարյան ժարականության կատարումներ, - ահա ոչ ամբողջական թվականումը Երևանի Սրբանիայայի անվ.օմերայի եւ բալետագային ակադեմիական թատրոն մենակատար, ԴՅ Վաստակավոր արտիստ, Կոմիտասի անվ, ոնսերվատորիայի դասախոս Մագրա Մկրտչյանի անցած ստեղծագործական ուղղությունը: Եվ իին մասունք երկացանկ, ուր կերպար, համերգային նոր ծրագիր, որին, ինչու մերժեալու համար առաջ է առաջարկ կատարելու համար:



Աերը»: Նույն այդ ավանդույթները դահլանմանք, տեղ-տեղ ընդգծված կրով, մեջմիջված բնարականությամբ եւ ամենում՝ դրամատիկ ենթատեսութեալ անձնային բժմից հնչեցին երգեր երկրի, որում լսվում են Ազլանյան օվկիանոսի եւ Միջերկրական ծովի ալեծ փուլների եւ փոթորկումների արձագանքները, որում արեւոս օրեն ամենաշատն են ողջ Եվրոպայում, արեւելի եւ արեւմուտի արվեստների համարումները:

Խոստվանում է երգչուիհն, երկար Եղանակակից պատրաստվել:

Դարերի դատմություն ունի՝ սկսյալ VIII դարից դեռի Պիրենյան թերակղջի արաբների արշավանքներից:

Իհարկե, ակնկալելի է նման արտհստիկ որակ երջուինց, որը ժամանակին ուսանել է դրստեսոր Գոհար Գալաջանին, Գ. Վիշնեւակայային, վերաղարաստվել Լ. Պավարոնիի եւ Սերգօգորի դասարաններում, անցել Ն. Ֆիզուերի վոկալ վարդետացման դասընթացները: Բայց երբ թեմին անդալուզյան երգի կրոնության եւ սիրառատության նման «հրավառություն» է, դադարում ես բնել խոսի, նվազի եւ շարժման նման հաճահյուսիք՝ հանդիսականի վրա թողած ազդեցության դաշտաները, այլ դարզամես վայելում ես արեւելի եւ արեւմուտքի, տարբեր ազգերի խառնվածքների խճորումից առաջացած յուրահասուկ արվեստի գեղեցկությունն ու հաղորդած դիմանմիկան:

Դամբեղին անդալույսան երգերի հնչմանը սազական հավելումներ էին դաշնակահարի, աղա Ե՛ կիթառահարների մենանվագները: Խողանական մոտիվներով երաժշտությունը նաև թախծություն ուներ, իսկ երգերը ոչ միայն սիրո, խանդի, մրցության, այլ նաև խոհեճության, ավանդադահության, դասվի մասին էին: Դրանց շարիւմ կային օրորոցայիններ, որոնք ոչ միայն մայրական սիրո եւ նվիրման արտահայտություններ էին, այլ նաև խողանական ժողովրդական երաժշտարվեսի Եւ ազգային խառնվածքի ցայտում կնիքն էին կրում:

Համերգի պահանջման վերաբերյալ:

Համերգի պահանջման վերաբերյալ:

Ընթացիական գիտաժողով Լատվիայի իամաւարանում

Նոյեմբերի 24-ին Լատվիայի համալսարանի (Ռիգա) փոքր դահլիճում կայացաւ գիտաժողով՝ նոյն նույրուած Սուլը Ներսէ Ընորհալու մահուան 850-ամեակին: Այն կազմակերպել էր Բարեան Երկրութիւ հայոց թէմը (առաջնորդ՝ S. Վարդան Եղիսկողոս Նաւասարդեան): Լատվիայի համալսարանի աստուածաբանութեան բաժանմունիքի հետ համատեղ՝ Հայաստանից, Զեխիայից, Ֆրանսիայից, ԱլՍ-ից, Թուրքիայից եւ Լատվիայից հայագէտների եւ դասախոսների մասնակցութեամբ: Գիտաժողովին գեկուցում ներկա հանդէս են եկել Թուրքիայի կաթոլիկ հայերի ղարսիարք Պողոս-Լեւոն Զեֆիեանը («Սուլը Ներսէ Ընորհալին որդէս եզակի կերպար թիստոնէական մժի եւ դրակիչկայի մէջ Ընորհալիի՝ թիստոնէական էկումենիզմի ռահվիրայական ժեսուականը»), Փարիզի համալսարանից դրկուր Կլոդ-Արմէն Սուլքաֆեանը («Միեն, մի յաջողակ հայ իշխան (1169-1175)»), Լատվիայի համալսարանից աստուածաբանութեան դոկտոր Անդրէս Պրիենը («Հայ վաճականութեան մարզինալ ծնեւրը 13-րդ դարում»), լատվիացի հայութեան պահուած Աննա Աննան:



Գիտաժողովի մասնակիցներից մի բանիսո:

Նեան («Սուրբ Ներսէս Շնորհական»՝ «Ողբ Եղիսիոյ» դատմական դրույթը), Էջմիածնի «Գարեգին Ա գիտական ազգական կենտրոնից» Վահան Ս. Եղիսկողոսը
Յովհաննիսեանը («Սուրբ Ներսէս Շնորհական» վերագրությունը Աւետարանների վերլուծութիւնը), Նիշ Եորի Սուրբ Ներսէս հայկական ճամարանի դատաւոր դրույթը Արքահան
Տերեանը («Շնորհական» մեջնորդությանը Երանութիւնը Երանութիւնների համար)։ Խաչկան հայության

րանից աստուածաբանութեաւ
թեկնածու **Էլիզարեթ Տայվա**
ԱՃ («Սուրբ Ներսէս Ծնորհալու
թիստոսաբանութիւնը Արեւելիքի
եւ Արեմուտիքի խաչներուկում. ու
սանելի մանրանասներ»), Լատ.
վիայի արուեստների ակադե-
միայից արուեստաբանութեաւ
դոկտոր **Ojwir Սղարիշիսը**
(«Հայեաց Կենտրոնական Հա-
յաստանի հոգեւոր ճարտարապե-
տութեանը»), Լիսաբոնի Նո-
հանալսարանից **Հայկ Իւրիհեռ-**
անը («Ներսէս Ծնորհալու Երկե-
րի Երաժշտութիւնը. մարտա-
րաւերներ եւ արդիմներ») եւ Մա-
տենադարանից արուեստագի-
տութեան թեկնածու **Արուեստա-
թանրազեանը** («Միստի-
խորհրդաբանութիւնը մեջիզմա-
սիկ Երգեցորդութեամբ. Սուրբ
Ներսէս Ծնորհալու աստերու»);

Օւրես Սուրբալի տաղմար»):
Գիտաժողովի առթի Ասավա-
ծաբանութեան բաժաննունիք
գրադարանում կազմակերպու-
է կիլիկեան մանրանկարչութե-
ան գրաւառութիւն:

Երեւանում, Փարիզում եւ Ոիգայում Ներսէս Շնորհալուն նույնիրուած միջազգային գիտաժողովն այսօնին յաջորդելու է եւս մեկ շնորհալիքան գիտաժողովը՝ նոյեմբերի 30-ից դեկտեմբերի 1-ին:

Գորկու կտավը աճուրդում
մածառմել է 23.4 մին. ռուարով»

Ազուրի տունը Գորկու կտավը ներկայացրել է «Ամերականական փյունիկը» վերտառությամբ, նկատ ունենալով որ այն ստեղծվել էր 1946-ի հունվարին տեղի ունեցած ավելի քիչ հրեթիին ի տարածում: Յրդեհը կլանել էր ոչ միայն Գորկու 20 կտավները, այլև նրա նախասկրած գրերի ու գծանկաների մեծ մասը: Անկորուած կամքի տեր Ուսանիել Արդյանը իր մեջ բավականաչափ ուժ էր գտել Նյու Յորքի 1200 Fifth Avenue հասցեում գտնվող շենքի 17-րդ հարկի ինտերիուրուանոցում վրձնելու իր «Պարասեմյակային» շարքը:

որի 4 կտավներից մեկն է «Ածխացած սիրահաները»:

Ընդհանուր առմանք աճուրդը ռեկորդային է եղել ոյն միայն Գորկու, այլև Ոիշարդ Դիբենկորնի եւ Զուան Սիչչենի համար:



Հոկտեմբերին Թեհրանում տեղի ունեցած այսպես կոչված տարածաշրջանային նոր ձեւավորվող 3+3 ձեւաչափով հանդիդում՝ արտգործնախարարների մասնակցությամբ: Այս հանգործակցային ձեւաչափը կյանքի է կոչվել 2020 թվականի 44 -օրյա դատերազմից հետո եւ ենթադրում է Հարավային Կովկասի երեք երկրների՝ Հայաստան, Վրաստան եւ Աղրբեջան, ինչդեռ նաև վեցիններիս հարեւան երեք խուռարդությունների՝ Ռուսաստանի Դաշտություն, Թուրքիա եւ Իրանի իսլամական Հանրապետություն մասնակցությունու:

Ի սկզբանե Յայաստանի մասնակցությունը դեռևս այս չսաղմնավորված ձեւաչափին Երկիմաստ տղավորություններ եւ բազմաեւր առարկայական ու ենթակայական մասվախությունների տեղի սկեց: Եթե դիտարկեն մասնակցության դրական կողմերը, դես է ընդգծենք, որ Յայաստանի դաշտնական դիրիռուումը այն է, որ տվյալ հարթակն ունի սննդսական համագործակցային բնույթ: Իրականում, ըստ որու փորձագետների եւ հակառուսական կողմնորուում ունեցողների, այս ձեւաչափը Յայաստանի համար դարձային հարթակ է, որտեղ մեր Երկիրը կարող է հայտնվել ռուս-բուրժա-ադրբեջանական մշակված որոգայթում եւ սիմպված լինի էլ ավելի սուրացուցիչ դայմաններում սկզբում զիջել մասնավորային անկախություրը, սուրբեկայնությունը, համաձայնել ադրբեջանական համայնքի Վերադարձին դեղի Յայաստան, աղա կարգավորել հայ-ադրբեջանական հարաբերությունները: Իրականում, 2000-ական թվականներին, հաճախ էր Ադրբեջանում հնչում եւ զարգացվում այն թեզը, որ Յայաստանը արցախյան հակամարտության դաշտառով դես է մեկուսանա եւ չմասնակցի տարածաշրջանային խուռ նախագծերին: Զարկ է նշել, որ բանը հասել էր նրան, եր Բայութիլիսի-Կարս Երկարուուր ժինարարության ընթացքում արգելվում էր զավախայերին աշխատանքի ընդունել այս նախագծում: Սա ամենու կարող է

Տարածքանային համագործակցության նախադրյալները եւ ադրբեջանական «խաղաղության» հայեցակարգը



մանրով թվալ, բայց այդ ցրանում աշահայտում էր Աղրեջանի նենգ եւ հայտայց բաղաբականությունը։ Սակայն, չինելով այդ նախագծերի մաս՝ Հայաստանը որոշակի Տնտեսական զարգացում ունեցավ եւ հինա, եթե դիտարկենք այս տարածացրանային նախագծի Տնտեսապես նողաստավոր դայմանների հեռանկարները, աղա Հայաստանը դեմք է դիտարկի հետեւյալ հարցադրումները եւ բերի իրավիճակային լուծումների։

1. Արդյո՞ք Հայաստանը մասնակցելով
այս տարածաշրջանային նախագծին էլ
ավելի չի՞ թուլացնի իր դիրքերը եւ նա-
խադրյաներ չի՞ ստեղծի հետազայում
վկայականացն հանար:

2. Արդյունք փորձ է արվում այս հարթակը դարձնել այլնութան ռուսական եւ արեւածյան գործող ձեւաչափերին՝ հայ-ադրբեջանական հարաբերություններ բայակարգելու մասին:

Կարծում ենք կարելու է հասկանալ, թե որքանո՞վ է դաշտավայրը մեր երկիրը նախանագույն է մեր պատմին շահե-

Ի՞ց բխո՞ւմ է մասնակցությունը այս ձեւաչափին:

Եթե դիտարկենք մեր հյուսիսային հարեւան եւ բարեկամ Վրաստանին, ապա վերջինս հրաժարվում է ճասնակցելու այս ֆորմատին՝ դատարաբանելու ու դուստրամի ներգրավվածությունը Սակայն Վրացական կղողի համական նաեւ այլ մատուցիչ խնդիրները Արցախյան հակամարտության ընթացիում հայ-ադրբեջանական եւ հայ-թուրքական սահմանի փակ լինելու դայնաներում Վրաստանը դաշնել էր տարածաշրջանային կարեւոր տարանցիք երկիր, իսկ տարածաշրջանում կոնունի կացիաների աղաւորափակման դեմքում Վրաստանը կդառնա այդ ինմասնով «ոչ մենաւոնրհային» երկիր: Այս ամենը գիտակցելով նշենք, որ վերջին շրջանում Արխագիայի նախագահը Ասլան Բեժիան իր հարցազրույցուն նել է, որ անհրաժեշտ է վերագրութառ կել արխազական երկարություն: Այս երկարությունը չի գործում 1990-ական թվականներից, սակայն մերազու

Ծարկման թեման դեռևս 2010-ական-
ներին բանակցային թեմա էր, եւ Վրա-
ցական կողմը դնդում էր, որ այն դեմք-
է գործի իր երկիր իմբնիշխանության եւ
սուլըթելսայնության ներքին: Ի վերջո
նշենք, որ այս տարածաշրջանային նա-
խագծում առանձնահատուկ տակեր ու-
նի նաև իրանը, որի համար իր հյուսի-
սային սահմանների անխափան գոր-
ծելը եւ թյուրքական այլընտրանի առ-
կայությունը կենսական է իր դեմք-
սան տակերից ենելով:

ԲԱՐԵԿԵՆ ՊԱՇԱՐՅԱՆ
Պատմաբան-կովկասագես
ԵՊՀ Պատմության ֆակուլտետի
Տաջասամին հարակից Երկրների
տասնութեան ամենօնին հասուրու

**Հայկական փաստագրությունները Վավերաֆիլմերի
միջազգային ընկերակցության Մրցանակաբաշխությանը**

հեռարձակվում է Hulu-ով
«Հավերժ հիշատակ»-ը՝ «Փա-
րանալունթ+»-ով:

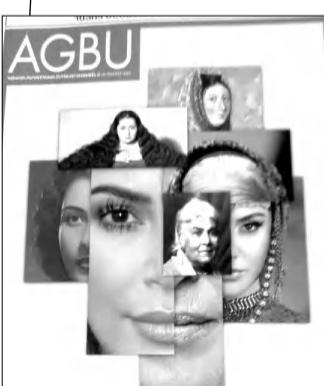
IDA-ի մրցանակաբաշխությունը սեղի կունենա 2023 թվականի դեկտեմբերի 12-ին IDA-ի YouTube, Facebook և Instagram ալիքների հեռարձակում:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՇԽԱՏՈՎԱՐԸ

Եղել: Քեյք Փիլիկյանը «Եմ-միի» մրցանակակիր դրույուսեր է, որը «Փիլգրամ ֆիլմզ էնդ թելեվիժնին» նախագահն է եւ օռթարի Տիորեն:

Ալեն Ջյուզը, որի մայրը հայ է, երկու Ջյուզ եղբայրներից մեկն է Եւ հայտնի է իրեւ այն- դիսի ֆիլմերի ռեժիսոր, ինչ- դիսիքի են «Սպառնալիք հա- սարակությանը», «Մահացած նախագահները» եւ «Եղիայի գիրքը»։ Ալեն Ջյուզը առա- ջարդվել է «Լավագույն բազ- մանասանոց վավերագրական ֆիլմ» անվանակարգում՝ լե- գենդար ռեփի երգիչ Թուփար Շաբուրի եւ նրա մոր՝ Աֆենի Շաբուրի մասին «Թանկագին մայրիկ» վավերագրական մի- նի-մերհայի համար։

Կարողինա Սիրայիանը առաջադրված է «Լավագույն մոնիթոր» անվանակարգում՝ «Հավերժ հիշատակ» չիլիական վավերագրական ֆիլմի եւ Ալցիեմերի հիվանդությամբ տառապող նվիրյալ գրովի դիմանկարի հաճար: Շարժանկարի առաջնախաղը կայացել է 2023 թվականին՝ «Սանդանս» կինոփառատոնում եւ արժանացել դատակազմի Գլ-



ՀԱՅ ԿԻՆԸ

Կամքի ու փառքի պատմություն

Դասի ներկայացուցազանքասենակին արգասիքն էր: Այս առթիւ ընորհակալական խօսք կուղղենք կեղործի նախագահ Տիգր Վազգեն Եագուտիեանին եւ դարբերականի լոյս աշխարհ գալուն նղասող ամբողջ աշխարհակազմին:

Այս համարը նույրուած է հայ կնոջ, վեր առնելով անոր կարեւոր ներդրումը Հայաստանի եւ ընդհանրապէս հայութեան կենացին մէջ:

ARMENIANS NOMINATED FOR IDA DOCUMENTARY AWARDS

Վավերագրական ֆիլմերի միջազգային ընկերակցությունը (IDA) հրադարակել է այս տարկա մրցանակաբաշխության անվանակարգերը, որոնք ներառում են մի քանի հայկական փաստագրություններ:

մաճասանոց առլիիվավերագրական ֆիլմ կամ սերիալ՝ անվանակարգում՝ որմես «Մաճանոյա»-ի գործարիր դրոյլուսեր. այն փողքասք է մի կնոջ մասին, որը խաղցկեղով հիվանդ է ձեւացել եւ 100,000 դոլար հավաքել մի բուժման համար, որն իրեն երթի դեմք չի

ԴԱՆՈՒԿԱ ԴԻԿՎԵԼԼԱ

Երի Լանկա

Ասորեւ «Արմենիա Սիրու-Սկիե-թէյթից» քարգմանաբար ներկա-յացվող հոդվածը նախ տպագր-ված է եղել Ծի Լանկայի «The Asian Review» դարբերականում:

«Ի՞նչ էր Գազան, Պաղեստինը 1947-ին: Ի՞նչ է այն այսօր: Իւրայել, ինչողեմ սմուՏ գործեցիր այնտեղ: Դու օկուլանս ես: Կրկնում եմ Համասը ահաբեկչական կազմակերպություն չէ: Իւրայելը գուցե վիրավորվի այս խոսերից, բայց ես հսակ այդ մասին արտահայտվում եմ, որովհետեւ Թուրքիան ոչ մի բանով դարսական չէ Իւրայելին: Մենք շարունակելու ենք մեր ճանապարհը»: Մրամք Թուրքիայի նախագահ **Ռեժեփ Թայիփ Էրդողանի** խոսելը են՝ ուղղված Սամարլում վերջու կայացած զանգվածային հավաքի մասնակիցներին, որոնք եկել են իրավականություն Պաղեստինի: Աճքիսը ցնծությամբ ընդունեց Էրդողանի խոսերը՝ հաճարելով նրան հեռու, որ դաշտանում է ճնշվածների իրավունքներ:

Իւրայելիշներն ու Արեմուտքը դասա-
լիքարտեցին նրան, բայց նա այնքան ա-
ռաջ գնաց, որ դիտողներից ոճանք հա-
վատացին, որ Թուրքիայի միջամտու-
թյունը Գազայի դասերազմին մոտա-
լու է: Նման սցենարի իրականացման
դեմքում ենթարկվում էր, որ Պակիս-
տանը օգնության կիասմի Թուրքիային:
Փառարանվում էր թուրքական բանա-
կի հզորությունը:

Այս բոլոր հիմնված է Եղողակի եւ մյուս խաղական գործիչների ձարսա հռետորաքանությունների վրա, սա- կայն նման Ենթադրությունները զուրկ են խորաքափանցությունից եւ առողջ դատողությունից: Անհրաժեշտ է հաս- կանալ, թե իրականում ինչ է Թուր- ֆիան եւ ինչո՞ւ երբեք դասերազն չի մոհ ընդդեմ իւրայիշ:

Թուրեցի վերջերս մի բանի հակա-
մարտությունների մասնակցեցին:
Նրանք Սիրիայում եւ Իրանում բուրդերի
դեմ ղայլարեցին: Այնուհետև Ադրբե-
ջանին ղաւողանելով կռվեցին Հա-
յաստանի դեմ: Բայց Խորայի դեմ
նրանք չխայլարեցին նույնիսկ այն ժա-
մանակ, երբ հենաները 10 թուրք բաղա-
դական ակտիվիսների սղանեցին
«Սավի Մարմար» միջադեմի ժա-
մանակ: Եթե թուրքական արյունը գոյն
չարեր էրդողանի համար այդ ժամա-
նակ, ինչո՞ւ իհմա ղաղթսահնեների

կյանքը ինչ-որ արժեք է ունենալու նրա համար: Ձեւացնելով, որ դատության ժիշտ, արդարացի կողմում է կանգնած, եւ սամանելով ճարտիկի դերը, որ իր մահմեդական հայրենակիցների կողին է, նա դարձադես ուժեղացնում է իր դիրքը Երևան, որտեսզի իր բաղադրական ԱԿԲ կուսակցության ժուռջը:

Երդողանը չափազանց դրագմա-
շիկ, խորամանկ ու դատեհաղաց
անձնավորություն է, որ ամեն ինչից
փորձում է օգուտ խաղել: Իր ճարտավա-
րական եւ տակածիկական երկարամյա
փորձառության ընորհիկ նա կարողա-
ցել է գրեթե միշտ հասնել հաղթանակ-
ների: Օրինակները բազմաթիվ են:
ՆԱՍՕ-ի անդամն լինելով հանդերձ՝
նա ձեռք բերեց ռուսական օդային
դաշտամության հաճակարգեր: Լե-
ւանտում Ամերիկայի ամենամոհեկ
դաշնակիցը լինելով, ոճքակոծեց Ա-
մերիկայի կողմից վարժեցված քրդա-
կան ուժերին եւ ԵՄ-ից հարուկ ուժադ-
րության արժանանարկ գրուածիր:

Թուրքիան Երթեւ Հի պատրազմի Պազայում Խոսխելի դեմ



կարողացավ BRICS եւ Շանհայ կազմակերպությունների հետ համագործակցել: Ուկրաինային «Բայրակդարներ» վաճառքելով հանդերձ, ռուսական գազ ձեռք բերեց, եւայլն: Մի բացառիկ դեմքում, սակայն, չկարողացավ նախազահ Թրամփին նկատեցնել, երբ Վերջինս կոչ արեց ազաս արձակել ամերիկացի դաստի ենդրութանսոնին: Թրամփին հաջողվեց Թուրքիայի սնտեսության վրա ազդել եւ թուրքական լիրան իշեցնել ռեկորդային ցածր մակարդակի, որի հետեւանդում Երրողանը ստոիված եղավ ազաս արձակել դաստորին: Այս մեկ դեմքից բացի, նա միշտ գտել է ձեւը համագործակցելու Ամերիկայի բոլոր իշխանությունների հետ:

Եր առանց մի փանփուս արձակելու նրան հաջողվում է հետևյանը հասնել իր նոյառակների իրազրծնանը, ինչո՞ւ դիմի նա իր երկիրը առաջնորդի նասնակցելու մի կործանիչ դատերազմի: Բայց այդ դեմքում ինչո՞ւ է նա աշխարհին հավատացնում, որ թուրքական ռազմական միջանցություն է սպասվում Գազայում: Պատասխանը դարձ է: Նրա հոեսորաքանությունը հիմնված է աշխարհանմտական եւ աշխարհագաղաքական հաշվարկների վրա: Նա Յանասից հետո եկող ժամանակների մասին է մտածում:

Այս տարվա հունիսին հրայելի, Եգիպտոսի եւ Պաղեստինյան իշխանությունների հետ երկար ու բարդ բանակցություններից հետո համաձայնություն կնքվեց, որ «Gaza Marine» անունով ճանաչված զազի հաները գործարկվելու են Եկամունների բաժանման սկզբունքով: Համասն իր բաժինը ստանալու եր դայնանով, որ խոստանա չօգտագործել այդ գումարը հրայելի դեմ զինվելու նորատակով: Համասն սիհոված էր իր լիազորությունները հանձնել Պաղեստինի իշխանություններին (PA), բանի որ նրանի են դադեսինցինների օրինական ներկայացուցիչները: Ներկա հակամարտության հետեւանում Համասը փաստեն կորցրել է իր շահաբաժինը: Բայց նրա բաղաբական թելի ներկայացուցիչները, որոնք աղասան են գտել արաբական մայրաքաղաքներում եւ Անկարայում, շարունակելու են, անուուց, դայնաբել այդ շահաբաժինը ստանալու համար: ԷԱՀ այս ռետրում նշանվ սիեմ-

ուասա. Ըստ այդ բարիուս մասն աշխա-
ված են լինելու գործարք կմնել սահա-
նայի՝ Երրողանի հետ։ Այսիւս որ, ամե-
նայն հավանականությամբ Գազայի
«Marine One» եւ «Marine Two» զագի
համեմետն են Երրորդանի տեսապահություն։

Կա նաեւ «East Med» (Արեւելյան Միջերկրականի) գաղի խողովակների հարցը, որն այժմ գուց սարեցված է բայց իրականություն կարող է դառնալ միայն թուրքերի համաձայնության դեմքում: Թույլ սկիզբ մեջբերել երեք հետաքրքրական հասկածներ կարեւոր անձանց ելույթներից:

«Այս հարցի վերաբերյալ որեւէ համաձայնություն տեսք է ընդգրկի նաեւ Թուրքիային: Զենք կարծում, որ իւրայելլը, Կիրովը եւ Քունաստանը խողովակաշատերի վերաբերյալ հանաձայնության կարող են գալ առանց Թուրքիայի մասնակցության», նույն է հայալիայի գլխավոր դետական եներգարներության՝ Էնի-ի վերջերս հաստակած գործադիր ժմուտն Կլաուտիի Դեկալիցին: «Չուտով ենք, որ իւրայելլ կիարողանա շարունակել երկխոսությունները Թուրքիայի հետ», արտադիր գործերի հանձնախմբի փոխնախագահ Պաուլ Ֆորմենտինի: «Նման նախագծի գործարկման լավագույն աւարտեալը իւրայելլական զազը Թուրքիա հասցնելն է, որտեղ Թուրքիան կիարողանա դրա մի մասը օգտագործել ներին շուկայի դահանջները բավարարելու հաճար եւ նյութ մասը Եվրոպա առանցի», ասել է Էրդողանը: «TRT World»-ին սկած հարցագրություն:

Եղողանը Թել Ավիկի հետ համաձայնության կզարդ դադասին գիտերի պատկանող գաղի դաշտաների հարցում, միանույն ժամանակ իր բաժին

Նը դահանջելով Արեւելյան Սիցերկարականի հանելիքից: Այդ երկու նախագծերը նա կկարդանա մի կծիկի վերածել եւ գործար կմետ՝ խոսանալով, որ իր վերահսկողութան ներքո ոչ մի փամփուշ Գազայից հւրայելի վրա չի արձակվի: Ահա թէ ինչու նա այն միակ ղեկավարն է, որը Հաճախդարտությունն է ցանկանում: Հաճախդարտ անկումից հետո, գերբետությունները եւ սարածաշօջանային երկրները ցամացնու են որոշելու Գազայի կազմակիցակը: Նախան որ Սառույան Արարիան նույժ գործի այնեղ, Անկարան այդ հասկածի խնամակալն է դառնալու: Որդես նախկին կայսերական խնամակալի եւ մի անձնավորության, որը բարձրածայն դաշտանում էր դարձեսինցիների դաշը. Գազայի բնակիչները նրան հաջույնով են ուսումնելու:

Քյունքներ է տեսնում: Գազան դարձյալ վերակառուցվելու է, հաշնելու է մոխրներից: Ոչ միայն ճանաղարկներ եւ տեներ են կառուցվելու, այլ մի ամբողջ նոր էկոհամակարգ: Միջազգային հիմնադրամներից միլիարդներ են համարվելու վերակառուցման աշխատանքներին: Խորյելի դեմ ուղղված էժանագին լոգունգներով եւ Գաղայում զոհվածների հիշատակին թափված կոկորդիլոսի արցունքներով Անկարան է, եւ ոչ թե Ոխաղը, որ արժանանալու է այդ ժահութաբեր հճարավորությանը, որմեսզի խթանի իր ժինարարական մեզա-արդյունաբերությունը: Սա է դաժան իրականությունը: Էրդղանը այնքան շատ բաղական կատիսալ է կուտակելու մահմեդական աշխարհում, որ կարողանալու է Սաուդյան Արքային դուրս մղել որդես մահմեդական աշխարհի առաջնորդի: Տարածաշրջանում ղեկավարությունը սահմանելու այս ջայարարված դատերազմը գաղտնի չէ եւ մոլում է երկու մրցակից դետությունների հարաբերություններում Վեցերև Ըկավող սերտացմանը զուգահեռ: Որդես խաղաղադահ, թե որդես անվանգության երաշխավոր, Թուրքիան կարող է ազդեցիկ լծակներ բանեցնելով ազդել ինչորս ամերիկացիների, հրեաների, այնորս էլ տասնամյակների դամանություն ունեցող հակամատության յուրաքանչյուր մասնակցի մար:

Երդողանն այնքան բարձր է բղավում, որ աշխարհն է ցնցվում, արարական դետությունների փողոցներն են հեղեղվում ամրոխներով, որոնք սոցցանցերի միջոցով հարգանքի տուր են նաև ցում նրան դադեստինցիների անունից: Բայց սխալ մի հասկացեֆ: Նա միայն «հաշելու է, չի կծելու»: Այս թաշերականացված կուրծք ծեծելը հանդիսաւահի եւ լրատվաճիջոցների համար է, եւ դժբախտաբար, այն գերազանց է աշխատում:

Զավետական է դարզադես այն, որ Գաղափի շքափակման համար իւրայելին մեղադրող անձը ինըն էր մի փոքր ժամանակ առաջ դաշտանում իր գոլգընկերոց՝ ազերի բնակալի նույնան զարհութելի շքափակումը՝ Լեռնային Ղարաբաղի բնակչության նևառմանը:

«Մենք աշխարհին ղատմելու ենք, թե իւրայելը ղատեազմի հանցազործ է: Մենք ղատրասվիմ ենք դրան», հայտարում է Երդողանը, մինչ իր նավերը էներգիա եւ այլ նյութեր են բեռնաթափում իւրայելում: Թուրքական աղբանմերը ամենուրեք են իւրայելում: Իրականությունն այն է, որ Թուրքիան սովորականի ղեւ իւրայելի հետ «քիզնես է անում»: Երդողանը սիրում է Թուրքիային եւ միայն Թուրքիային: Նա կարիք չունի արդարանալու, թե ինչու միաժամանակ երկու կողմին է ղաւադանում: Նա կարիք չունի հոգալու էթիկայի, ընդունված նորմերի եւ բաղադրական ղաւադանության նասին: Միակ բանը, որ նրան առաջնորդում է՝ ընձեռված հնարավորություններից օգսվելն է: Այնուա որ, նրանք, ովքեր հավատալով նրա խոսերին ցանկանում են թուրք զինվորների տեսնել Գազայում իւրայելի դեմ կրվելիս, չարաչար սիսակում են»:

**Անգլ. բնագրից բարգմանեց՝
ՀԱԿՈԲ ԾՈՒՐԿՅԱՆՔ**

-Πωρού ήσυναμάχα, ήκεισεντέν, πρ
Πιραιώπια φοῦ ητει Λαγεῖνα Αηρεβέσω-
σιν ανιψιαντει έ εύετροφία ματαλκωρι-
τη ψυσιθεΐη φητερούντει: Άγιο την
διαδιάτητην ήρωτεναλκαντήν έ, πρ έψη-
τηλκαν διαδιάτητην ήρωτεναλκαντήν έ,
ση Αηρεβέσωνη γεηλασιηναν τωνηλκω-
λκαντηριητην έ τι τησδιαμησηογεντει λη-
τηριη αγητησιηριηναν ητει:

- Միանգամից ասեմ՝ բացառվում է:
Նախ, ինչողեւ Օւեցի, Աղրեցանը
Եվրոպայի Միության (ԵՄ) համար
կարեւոր գործընկեր է, իիմնականում
Եներգակիրների ոլորտում, որն էլ ավելի
կարեւոր դարձավ ռուս-ուկրաինական
դաշերազի դաշճառով: Երկրորդ,
Աղրեցանի մերձավոր դաշնակիցը
Թուրքիան է, եւ ԵՄ-ն անհնար է, որ
Թուրքիայի դաշնակցի դեմ բայլեր անի:
Երրորդ, Աղրեցանի դեմ դաշժամիջոցներ կիրառել՝ նշանակում է նրան
մերձեցնել Ռուսաստանին, որն անենակարեւոր հարցն է ԵՄ-ի համար: Եվ
Վերջապես չորրորդ՝ իսկ արդյո՞ք Հայ-
աստանը ճանաչել է Արցախի հայա-
թափումը որպես ցեղասպանություն եւ
դահանջնել դաշժամիջոցներ կիրառել
Աղրեցանի դեմ:

-Պարուն Իշխանյան, արդյո՞ք տեսնում
եք այն լծակները, որոնց միջոցով կա-
րելի է անվտանգության միջազգային
իրական երաշխիքներ ստեղծվեն Արցա-
խի բնիկ հայության համար եւ արցա-
խահայությունը կարողանա օգսվել
սեփական հայրենիքի վերադառնալու իր
անօսարելի իրավունքից:

-Ներեցի, այս հարցում ես շատ հո-
ռեւսն եմ: Այն ինչ կատարվեց Արցախի
հետ՝ ունի թիվ մեկ մեղավոր եւ դա-
տասիսանառու. որ Հայաստանի վար-
չապետ կոչեցյալն է իր բարձր վար-
ձատքող հավատարիմ դատոնյանե-
րով: Բայց նաեւ մեղավոր ենի բոլոր՝
ընդդինություն, հասարակություն, Հա-
յաստանի ողջ ժողովուրդը, որ չկար-
դացան հեռացնել ազգադավ իշխա-
նությամբ եւ սատար կանգնել Արցա-
խին: Արցախի անվանգության միակ
երաշխավորը, մինչեւ 2020, ավելի
ծիս՝ 2018թ., Հայաստանն էր: Այլ եր-
կիր կամ միջազգային կառույց չէր կա-

ող, առավել եւ՝ այսօր չի կարող Արցախին անվտանգության երաշխիներ տալ: Այդ հարցում, ելնելով իր աշխարհավայրական շահերից, ամենաշահագրգռվածը Ռուսաստանն էր, բայց... տևանի՞ ինչ եղավ: Եվ իմային վերը նշեցի, եթե Հայաստանը դաշտունադեմ չի դահանջում արցախցիների վերադարձ դեղի հազարամյակների հայրենիք, աղա ի՞նչ կարող եմ դահանջել միջազգային կառույցներից: Արցախցիների վերադարձ սեփական հայրենիք, հնարավոր է միայն գենիքի ուժով:

-Դուք տեսմո՞ւմ եք Արցախին այս իրավունքի իհմունք ընկած կարգավիճակ համացնելու մոտակա հնարավորություն:

-Մի դահ ընդունեմ, որ Արցախի անկանո Քայաստանի իշխանությունը մասնակից չի եղել: Այդ դեմքովս, ովհետևական արզախցիներին կրս-

«Ադրբեյջանի նախագահը վստահ է, որ իր եւ Ադրբեյջանի նկատմամբ դաստամիջոցներ չեն կիրառվելու». ԱՎԵՏԻՔ ԻՉԽԱՆՅԱՆ



Դարարի փաստաթղթով դեմք է պահանջված առաջակայի բոլոր ռազմագերիները: Առաջին իսկ օրվանից Աղրբեջանի խախտեց համաձայնագիրը: Այս դաշտավայրում, Հայաստանը դաշտում դեմք է հրաժարվել հետագա բանակություններից, քանի դեռ ազատաչին արձակվել բոլոր ռազմագերիները: Բայց, փաստում Հայաստանի համար խանությունը, վարչադիր կոչեցավ դեմքով, այն՝ դավաճանեց մեր տղամարդու դիմումը, որոնք մինչ օրս տառադրում են Բարձրի բանակությունը: 2021թ. նախընտրական բարեկարգության ժամանակ նա ցույց նիկարար ասաց, որ ոչինչ, գերիները մի բանի ամիս էլ կսղասեն: Սա ցույց է տալիս, որ այդ նարդը գործ է տարրական մարդասիրությունից, գթաւրությունից: Այս տարի սեպտեմբերին գերեզմանական վարչեցին Արցախի նախկին դեկան Վարները: Եվ նորից, տառական Հայաստանի անտարբերությունը եղած դատարանական միջամտելու համար հետև Աղրբեջանի նախագահի հետ, կատարել նրա բոլոր դահանջները: Նորից կրկնեմ՝ եթե Հայաստանի իշխանությունն անտարբեր է մեր գերիների տառապանջներին, ինչ ենք դահանջության միջազգային կառուցներից: Այսուհետեւ, ինս մեծ սղասելիքներ չունեմ այս բոլոր կառուցներից: Լավագույն դեմքում՝ դատարկ դահանջներ, հայտարարություններ, որոնք որեւէ ազդեցություն չեն ունենաւ: Եթե Աղրբեջանի նախագահը վստահ է, որ իր եւ Աղրբեջան նկատմամբ դաժամիջոցներ չեն կիրառվելու, աղա ինչո՞ւ դեմք է կատարել այդ դահանջները: Ի վեցող, Եվրոպայի խորհրդի Մարդու իրավունքների Դատարանը (ՄիԵԴ) կարող էր իր որոշումներով դարսադրել Աղրբեջանին՝ ազատական դաշտամիջոցներ չեն կիրառվելու, աղա ինչո՞ւ դեմք է կատարել այդ դահանջները: Բայց ՄիԵԴ-ի հաղաղում է: Հաղաղո՞ւմ է արդյո՞ւն. Եվ վեցամետս, եթե Աղրբեջանը չի կատարում ՍԱԿ-ի դատարանի որոշումը՝ աղա ինչ կարծիքի եմ, կատարի՞ արդյո՞ւն. Եվ վեցամետս, եթե Աղրբեջանը չի կատարում ՍԱԿ-ի դատարանի որոշումը՝ աղա ինչ կարծիքի եմ, կատարի՞ արդյո՞ւն:

-Պարն Խօսանյան, արդյո՞ք միջազգային վերհիշյալ կառույցների կողմէց մից դուք տեսնում եք կամ՞ Արքեզանը վրա արդյունավետ ճնշում գործադրելու ուղղությամբ, որդեսզի բացառվի որեւէ ազետիսիա կամ ազետիվ գործողություն Դայաստանի Դամրադեսության դեմ:

-Կարծում եմ, որ այսօր որեւէ միջազգային կառույց, ոլեսություն, բացի Թուրքիայից, չէր ցանկանա Ադրբեյջան

նի հերթական ագրեսիա ընդդեմ Հայաստանի: Հայաստանը հնազանդորեն կատարում է այդ միջազգային կառուցների բոլոր դահանջները, այն է՝ ժայլ առ ժայլ հեռանալով Ռուսաստանից, բոյկոտելով ՀԱՊԿ-ը: Նրան էլ աչք են փակում Հայաստանում կատարվող անօրինականությունների, տասնյակ բաղրանտարկյալների առկայության վրա: Սակայն նի բան է չուզենալը, այլ բան՝ թույլ չտալը: Եթե այնուամենայնիվ, Ադրբեյջանը հերթական անգամ հարձակում գործի Հայաստանի դեմ, ինչպիսին կիմի այդ բոլոր կառուցների ու երկրների արձագանքը՝ ափսոսանի, զայրացած հայտարարություններ, դահանջներ եւ... Վերջ: Իհարկե, ամենախիս հայտարարություններն ու խորը ափսոսանի կիայսեն Ֆրանսիայի նախագահն ու ֆրանսիացի այլ դաշտոնյաները: Թե՞ կարծում եք, որ ԵՄ դիտողները թույլ չեն տա: Այսօր, Ադրբեյջանին զսղող հիմնական գործոնը՝ Իրանի, նաև Ռուսաստանի դիրքություններն են: Իրանի տարբեր դաշտոնյաներ դարբերաբար հայտարարում են, որ թույլ չեն տա սարածացանում սահմանների փոփոխություն: Բնականաբար, Իրանը գործում է իր շահերից ելնելով, որը համընկնում է Հայաստանի շահերի հետ: Ինչ վերաբերում է Ռուսաստանին, առաջ նրա հաճար անչափ կարելոր է չհեռանալ մեր տարածացանից: Եթե, դիցուք Ադրբեյջանը հարձակվում եւ գրավում է Սյունիքը, առաջ Ռուսաստանի վարկը վերջնականապես ընկնում է եւ նա այլևս անելիք չի ունենա տարածացանում: Սակայն, այս ամենը բոլորովին չի նշանակում, որ մենք աղահովված ենք Ադրբեյջանի հերթական ագրեսիայից:

Աղրթեցանը սղասում է հարմար առիթի հերթական հարձակման համար:

Այդ հարձակմանը դիմակայելու համար, ոչ թե դեմք է հովսուներս դնենք այդ միջազգային կառույցների կամ Երկրների վրա, այլ միայն մեր ինքնարտաշ-տանության՝ բանակի վրա: Բայց, այդ ուղղությամբ, այսինքն զինված ուժերը կազի բերելու, մարտական ոգին բարձրացնելու ուղղությամբ ոչինչ չի արվում: Աղրթեանը Թուրքիայի հետ հանատեղ դարբերաբար զորավարժություններ է անում, իսկ մենք: Իսկ մենք հրաժարվում ենք Դայաստանում ՀԱՊԿ զորավարժություններից, բոյկոտում ՀԱՊԿ բոլոր զորավարժությունները եւ ինչ-որ տասնյակ զինվորների մասնակցությամբ ԱՄՆ-ի հետ ձեւական զորավարժություններ ենք անցկացնում, որին հետևում է Աղրթեանի ագրեսիան Արակեսիմ:

Ամփոփելով խոսսւ ասեմ, որ Հայաստանի անվտանգությունն ու Արցախի հնարավոր աղազան կախված է միայն ու միայն մեկ բանից՝ կկատարվի՝ արդյոյն Հայաստանում շուտափությթ իշխանափոխություն։ Իշխանափոխությունն անհրաժեշտ, բայց ոչ բավարար դայման է։ Իշխանության դեմք է գան նվիրյալներ, ինչողիսին եղել են Արամ Մանուկյանն ու Գարեգին Նժդեհը։ Միայն այդ դեմքում է հնարավոր աղահովել Հայաստանի անվտանգությունը եւ հուսալ, որ մոտ աղազայում հայոց հինավորց բերդաբաղադր Շուշիում նորից կծածանվի հայոց եռագույնը։

ՀՅ ԳԱԱ Արվեստի ինսիտուտը (Երևան) եւ Վիլյամ Սարյան հիմնադրամը (Սան Ֆրանցիսկո) նոյեմբերի 17-18-ը խաղը ձեւաչափով անցկացրեցին «Վիլյամ Սարյանը եւ արվեստը» միջազգային գիտական կոնֆերանս՝ նվիրված ականավոր գրողի ծննդյան 115-ամյակին: Սարյանագիտության մեջ ամենախադեմ այս գիտաժողովին, որը բացահայտում էր Սարյան եւ արվեստ առնչությունները, մասնակցեցին 35 գեկուցողներ՝ ՀՅ ԳԱԱ Արվեստի, Պատմության, Գրականության ինսիտուտների գիտաժառողջներ, համալսարանների ներկայացուցիչներ, արվեստի, մշակույթի, գրականության վաստակավոր գործիչներ, միջազգային ճանաչում ունեցող առաջատար գիտնակամներ ու երիտասարդ հետազոտողներ՝ Հայաստանից, ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՀԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

ԱԱՍ-ից, Ռուսաստանից, Մեծ
Բրիտանիայից, Իսլանդիայից
եւ Սերբիայից: Գիտաժողովի
բացմանը ներկա էր ՀՀ ԿԳԱՄ
նախարարի Տեղակալ Դա-
նիել Ղանիելյանը, որը ող-
ջումնելով կազմակերպիչներին
ու մասնակիցներին՝ իր խոս-
ութուն նշեց. «Անչափ կարեւո-
րում եմ գիտաժողովի անցկա-
ցումը, որի շրջանակում սար-
յանական արվեստ swarþr
դրսելումներ կդրվեն գիտա-
կան հեմի վրա»: Ղանիե-
լյանն իր խոսի ավարտին ըն-
թերցեց հասկած Սարոյանի
«Հայը եւ հայը» դասմված-
ից՝ Վերհաստատնով հայի
անկուռում ոգին եւ սարոյա-
նական տողի կենսունակու-
թյունը այսօր է:

ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի սնօթան ԱՅՆԱ Ասարյանն իր խոսքում նշեց, որ «Վկյամ Սարդյանը եւ արվեստը» գիտաժողովը կրացահայտի տարբեր ժամանելու ունեցող Սարդյանին. «Եթեկի առաջին հայացից swarwakopiusam ու զարմանի կառաջացնի գիտաժողովի խորագիրը՝ «Վկյամ Սարդյանը եւ արվեստը»: ԶԼՇ որ Վկյամ Սարդյանը, իմշտես գիտենի բոլորս, ականավոր գրող է»: Նա ընդգծեց, որ Սարդյանի ստեղծագործությունները խթանել են հայ արվեստ զարգացմանը. «Ի թիվս այլնի՝ գիտաժողովի ժամանակ ստասվում են բացահայտումներ Սարդյանի սարյանական եւ սիրավյանական կերպարների մասին: Սարդյանի դիեսմերը բեմադրվել են Դայաստանի եւ Սփյուռքի թատրոններում եւ մեծ դեր կատարել հայ ռեժիսորների եւ դերասանների ստեղծագործական ճակատագրում: Այդ մասին եսս լսեմեմ գելուսում մնեմ»:

Առ պահանջականութեան».

Ողջովանի խոսրվ հանդես
եկավ ՀՀ ԳԱԱ հայագիտու-
թյան Եւ հասարակական գի-
տությունների բաժանմունքի
ակադեմիկոս-faivertուղար Յուլ-
ի Առաքարաց Խեցեալ ը-

**Ի Սովարյանը՝ հիշելով ու
արժեւորելով Կարդան Ած-
մյանի «Իմ սիրը լեռներում**

«Սարույանը եւ արվեստը» միջազգային գիտաժողովը՝ արվեստագիտության եւ սարույանագիտության նոր հանգրվան



գետ, Ֆեյրի Դիմինսոն համալսարանի գրականության, լեզվի, գրաւեստի և փիլիսոփայության ամբիոնի դասվաշուրբաթեանու քարի Թեյխչյանը, որը հեռավար միացմանը ողջունելով գիտաժողովի կազմակերպիչներին իր տղավորիչ խոսքով անբողջացրեց Սարդյանի մեծությունն ու կերպար՝ «Վիյամ Սարդյանը որդես մշակութային ֆենոմեն» գեկուցումով:

Սիր Սեղակյանի «Վի-
յամ Սարոյանը՝ նկարիչ» գե-
կուցումը նվիրված էր Սար-
յանի կերպարվեստին: Միել-
ունչ թեմային էր նվիրված Ա-
մերիկայի հայկական թանգա-
րանի ժամանակակից աշխա-
ճի գեկուցումը, նա ցուցադ-
րեց հայր Եւ որդի Սարոյանե-
րի կերպարվեստից նմուշներ,
որոնք նվիրաբերվել են թա-
նգարանին: Սարոյանը որդես
կերպարվեսի Ենթանչան թե-
մային անդրադառն թանա-
սիրական գիտությունների
թեկնածու, **ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի**
ինստիտուտի կերպարվեսի
բաժնի ավագ գիտաշխառող
Ուուզան Սարյանը՝ «Վիյամ
Սարոյանը եւ Մարտիրոս Սա-
րյանը» եւ արվեստագիտու-
թյան թեկնածու, **ԵՊՀ դասա-
խոս Յոհիվսիմե Կարդանյա-
նը՝** «Վիյամ Սարոյանի կեր-
պարը Քենթիկ Սիրավյանի ար-
վեստում» գեկուցումներուն:

զեստու» զեկուցնամերկվ։ ՀՀ ԳԱԱ թթվակից անդամ, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, դրոֆեսոր, ՀՀ մշակույթի վաստակավոր գործիչ **ԱԵԼԻՏԱ ԴՐՈՒՅԻՄԱՆՅԱՆԻ** զեկուցումը նույնութեա անդրադարձ էր Վիլյամ Սարոյանի «Իմ սիրը լեռներում է»-ի Գ.Սուլնդուկյանի անվան թատրոնի արդեն լեգենդար դարձած բեմադրությանը։ Ի դեմ, Սարոյանի այս դիեսին

անդրադարձերը գիտաժողովի
ընթացքում գերիշխում էին,
ինչը խոսում է Սարոյանին ա-
ռաջին լուր հաճրավ ու ն-
ցանակներ բերած դիեսի հա-
մաշխարհային ճանաչման
մասին: Սամկե Պետրովուրգի
դետական համալսարանի ա-
զատ արվեստների եւ գիտու-
թյունների ֆակուլտետի ավագ
դասախոս **Ասպիհմ Գուլեկ-
պի** գեկուցումը կոչվում էր
«Ներդաշնակության որոնու-
թյուն»: «Իմ սիրը լեռներում է»—
ի առաջնախաղային բեմադր-
ությունները նյու Յորիում, Ե-
րեւանում եւ Մոսկվայում»:
Արվեստագիտության թեկնա-
ծու, ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինսի-
տուտի սփյուռքահայ արվեստի
և միջազգային կամերի քաժ-
նի ավագ գիտաշխատող **Ա-
նահիս Զքյանի** գեկուցումը
«Վիլյամ Սարոյանի «Իմ սիրը»

«Ենթադրում է» դրաման Իրանի հայ քենում. Սարբինա Գրիգորյան» խորագիրն էր կրում: «Սարոյան եւ կին» առնչություններին անդրադարձ դրսելուրվեց արվեստագիության թեկնածու, ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի սփյուռքահայ արվեստի եւ միջազգային կայտերի բաժնի ավագ գիտաշխատող **Արմեն Դամբարձումովի** «Վիյամ Սարոյանի «Իմ սիրը լեռներում է» դիեսի՝ կինոռեժիսոր Լևոն Գրիգորյանի էկրանավորումը» գեկուցման մեջ: Լոնդրոնի Մարիա թագուհու համալսարանի ասդիրանու Հասմիկ Սեյմորի գեկուցման խորագիրն էր «Շեմպիլիյան ներշնչանին ու ազդեցությունը Սարոյանի վաղ ժամանի «Իմ սիրը լեռներում է» որանակարան»:

Միասնականությունը»:
Սի շարֆ զեկուցումներում
արծարձվեց «Սարոյան Եւ Երևան-
Տաճառապարուն» կամրջ։ Արվես-
տագիհության դրկանք, դրսեւ-

սոր, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի տնօրեն **Աննա Ասարյանը** ներկայացրեց «Սարշին Կարդազարյանի Երաժշտությունը՝ գրված Վիլյամ Սարոյանի «Մի գավառ բարություն» («The Beautiful People») դիեսի՝ Յամազգային թատրոնում Սոս Սարգսյանի բեմադրության համար» գեկուցումը՝ ցՏկելով բեմադրության մասին հոդվածներում առկա Երաժշտական որոշ թյուրմքոնումներ։ Արվեստագիտության դոկտոր, դրաֆեսոր, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի Երաժշտության բաժնի առաջատար գիտաժողովող **Լիլիթ Երնջակյանի** գեկուցումը նվիրված էր «Վիլյամ Սարոյան-Ալան Շովիաննես. ստեղծագործական համագործակցություն» թեմային, որ լի էր բացահայտումներով։ Բանասիրական գիտությունների թեկնածու, ՀՀ ԳԱԱ Պատմության ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող **Արծվի Բախչչինյանի** գեկուցումը նույնպես Սարոյան եւ Երաժշտության ոլորտից էր՝ «Վիլյամ Սարոյանը՝ Երգաստեղ» խորագրով, որի ընթացքում ներկաներն ունենդրեցին հասկաներ Սարոյանի հոգեթոռվ երգերից։ Երաժշտագիտության դոկտոր, Կառլիֆմանի Երաժշտական կենտրոնի դրաֆեսոր **Նունե Մելիքյանը** նյու Յորինգ ներկայացրեց իր «Վիլյամ Սարոյան եւ Արնո Բարաջանյան. ամերիկյան եւ խորհրդային լեգենդները» գեկուցումը։ **Ազգա»** շաբաթաթերթի եւ «ArtCollage» կայֆի մշակութային լրագրող, սննդագիտության թեկնածու **Արտ Գրիգորյանը** բացահայտեց Սարոյանի ստեղծագործությունը Լաս-Վիլյայում՝ «Ինան Կալմինիշ «Քեյ, ով կա այդտեղ» ոռ օմերամ» գելուսունով։

«Սարոյանի դրամատուրգիան հայ թեմում թեմայով զեկուցումներով հանդես եկան բանասիրական գիտությունների դոկտոր, ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի Տնօրենության փորձագետ Լիլիթ Արզումանյանը՝ «Դիտարկումներ Վիյան Սարոյանի ոլորտների երեւանյան բեմադրությունների մասին» զեկուցումով։ Արվեստագիտության թեկնածու, դոցենտ, ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտի թատրոնի բաժնի ավագ գիտաշխատող, Եթևուական դասախոս Անուշ Ասլիքբեկյանի զեկուցումը նվիրված էր Արմեն Ելքակյանի վեց սարոյանական ներկայացումներին՝ «Ամեն Ելքակյանի նեժինորական ծեռագիրը սարոյանական բեմադրություններում» խորարդում։

ԳԵՂԱՄ ՔՅՈՒՐՈՒՅՆ

Նախորդ շաբաթ կայացած
ՀՀ Վարչապետի հարցարույ-
ցում դատախանողի կող-
մից հաճախ հնչեցվեց ա-
խատանք ու աշխատել միտքը:
Թե ինչ է այն նշանակում,
գիտի յուրաքանչյուրն ու
նաեւ... յուրովի, բանզի կան
ոչ սակավ դեմքեր ու փաս-
տեր, երբ աշխատանք ասելիս
նկատի է առնվում ինչ-որ
վայր ներկայանալը, որը ա-
խատատեղ է դիմարկվում:
Դայաստանյան հանրության
որոշակի հասկածը վերջին-
ներիս շարժին է դասում հա-
րյուր հազարների հասնող
դետական աղարաքը, հենց
քուն վարչապետի խոսքերով
ասած՝ բարեփոխումների
հիմնական խոչընդուռը: Բո-
լորովին դարտադիր չէ, որ
դեսզի ինչ-որ միջին ու հեր-
թական ասիդանի դատու-
նյա բացահայտ հայտարարի,
որ ինքը դեմ է վարվող գոր-
ծընթացներին, որին ուղի ա-
լու նոյատակով այն դետա-
կան բարքականություն է
հայտարարվում: Գիտենք, չէ,
որ որեւէ դետական դատու-
նյայի մտքով էլ չի անցնի բա-
նարկել հենց նույն վարչա-
պետի ութը ժամից ավելի տե-
սած հարցարույցի նոյատ-
կահարձարությունը, որի ոչ

Պարտադիրված, սակայն դարսադիր ունկնդիրն էր դեռևկան աղարածի հիմնական մասը, նկատեն՝ աշխատանքային օրվա ընթացքում:

Իսկ իհմա՞ առավել կրնկրեմ: Հոմանիշների բառարանում աշխատանք բարի դիմաց նօված է նաև ջամփ, ճիգ իհմասները, նաև... զբաղմունք ու վաստակ ձեւերը: Իհմա իններս մեզ հարց տանք նօվածներից որո՞նք են մեզ բնորու, առաջինները, որոնց դարագայում ենթադրվում է ինչ-որ բան անել, արդյունք ցուցադրել, թէ՞ զբաղմունքի տրվելով վաստակի սղասել, դարգեավճարն էլ չէր խանգարի:

Անվերջ է խոսվում բարձր վարձատրումների միջոցով նախարարներին ու տեղակալներին իրենց վսահված ոլորտներում տեսանելի առյումների հասնելու խնդրից: Նորա սակը ցանկալի է, թող անհր 1-2 մլն դրամը ստանան, միայն թե 3-4 ամիսներ անց շարժային շահառումներն էլ ինչ-որ դրական փոփոխություն զգան, ասեն՝ զները կարգավորվեն, կայունանան: Սակայն իմչդեմ, երբ նախորդ շաբաթ ասվեց, որ Լարս անցակետում հայկական հա-



տար էր կանգնած, ընթացիկ ժաքարված սկզբին հայտարարվեց արդեն 1500 մետրաների ճասին, յուրաքանչյուրը 12-14 մետր երկարության: Արդեն նշել եմ, որ դրանց մի զգայի մասում հացահատիկ ու այլուր է բեռնավորված, որի առունու որեւէ մեկն իրեն հարց չի տալիս, թե ինչո՞ւ: Եղել են, չե, ժամանակներ, երբ ցորենով ինմարաբավորյունը մինչեւ 60 տոկոս է կազմել, որը ներկայում հազիվ 20 տոկոսի է իջեցվել:

թյան մարզային կենտրոններ, ԳԱՄԿ-եր, որի մասնագետները լավից-վասից այցելում էին գյուղական հաճախներ, խորհրդավորություններ էին իրականացնում, ուղեցույցներ էին տրամադրում, հավաք-գրույցներ էին անցկացնում: ԳԱՄԿ-երը արդեն 3-րդ տարին է Վերացվելուն: Գյուղնախառարությանը կից կային հասարակական հիմնութենով գործող հանձնաժողովներ, որոնց գործունեությունը աշխատացնելու կարիք կար, բայց ոչ՝ Վերացնելու, որը օրեր առաջ դարձեցի, փաստ: Դե յէ ՀՀ գյուղատնտեսության նախառարությունը լուծարելու թե Վերացնելու մասին բոլոր գիտենի, իսկ ահա

Եկոնոմիկայի նախարարություն այն խցկելու դրդապահառը դարձ չէ, բանզի գյուղական համայնքների հետ առավել անմիջական կառի մեջ են տարածվային կառավարման նախարարության աշխատակիցները։ Եվ հարցը՝ դեմի ո՞ւր է ընթանում ՀՀ սնտեսությունը, հնչում է յուրաքանչյուր շահառուի կողմից։

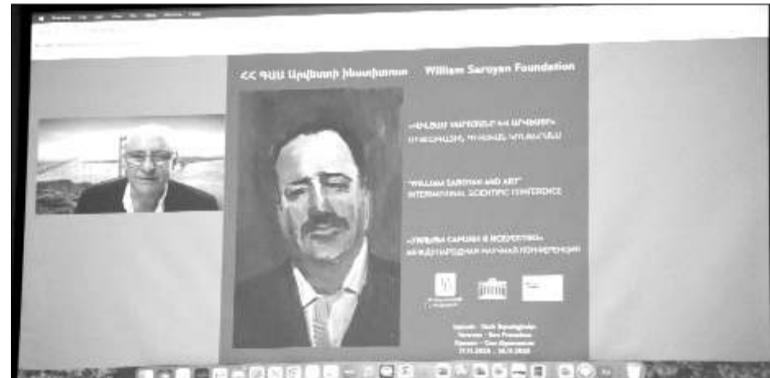
Հանկարծ ու վաղը, մյուս օրը շհայտարարել, որ Լարսում կուտակված հայկական համարանիշներով բեռնատարների բանակը գերազանցել է 2000-ը, որը լավագույն ցուցիչը չէ ՀՀ սնտեսության առումով։ Քենց միայն արդեն նշված հացահատիկի ու այսուհետունով համեմատաբար սակավահող Եվրոպայում մեկ քնակչի հաշվով նույն 500 կգ տարեկան արտադրան են սահմանական արդյունաբերությունում, երբ մեր ցուցանիշը հազիվ 50 կգ է։ Ինչո՞ւ ենի այս չափ անզորի ու անօգնականի վիճակում հայտնվել, որը փորձում ենի կոծկել ինչ-ինչ տոկոսների ու թվերի հրամարակումներով, այս յուրօհնակա աշխատանի հայտարարելով։

Ուր է թե այս ամենը նոված ոլորտի շուրջ ծավալվեր, այլ ոչ՝ նոր ճյուղեր ընդգրկեր:

28.11.2023 p.

Գիտաժողովին մասնակցում էին նաև բեմադրիչներ: ՀՀ մշակույթի վաստակավոր գործիչ, բեմադրող ռեժիսոր, դոցենտ **Դերեքտ Գաստարյանը** բացահայտեց Վիլյամ Սարոյանը հեռուստաթարունում թեման՝ իր երեք բեմադրությունների օրինակով եւ մասնագիտական հարուստությամբ: Իսկ Երեւանի մնջախաղի դետական թատրոնի գեղարվեստական խորհրդի անդամ, մնջախաղաց, սցենարիստ, բեմադրիչ, թատրական մանկավարժ, Երևանի բարեկամական մասնակից անդամ Արմեն Մանուկյանը պատճենաբանեց այս աշխատավոր գործությունը:

«Սարոյանը եւ արվեստը» միջազգային գիտաժողով՝ արվեստագիտության եւ սարոյանագիտության նոր հանգրվան



Նակող զեկուցումնվ՝ Դերասան, թեմադրիչ Արտեն Արքահանյանը «Վիլյամ Սարոյանի անվան անգլիական թարոն-ստուդիան (1994-1999)» զեկուցումնվ ներկայացրեց ոչ

թիւմասութեա» թասաստորպ։
Սարոյանի դրանաներին էին
նվիրված բանասիրական գի-
տությունների թեկնածու,
ԵթէԿՊԻ-ի Վանաձորի մաս-
նաճուղի սնօրեն Էլքիֆ Զոհ-

ՐԱՅԺԱՆԻ Եւ բանասիրական գիտությունների թեկնածու, դոցենս, Դայ ռուսական համալսարանի Ռուս Եւ համաշխարհային գրականության Եւ մշակույթի աճբինի վարիչ Լիլիթ Մելիքսերյանի գեկուցումները: Էլֆիֆ Զոհրաբյանը ներկայացրեց «Վիլյամ Սարգյանի «Փոքր ազգերի տառադաներ» դրաման» գեկուցումը՝ անդրադառնալով Սարգյանի մի բանի դիեսների սփական թարգմանություններին, իսկ Լիլիթ Մելիքսերյանը ներկայացրեց «Արդիականն ու հավերժականն Վ.Սարդյանի «Կոտորածն անմեղաց» դիեսը»:

սուլ» թեմայով իր գեկուցումը։ Գիտաժողովին մասնակցում էր Վիլյամ Սարոյանի Ֆեզզոնի տուն-թանգարանի դիզայնը եւ ճարտարապետական լուծումները ստանձնած «Սուրակետ» ճարտարապետական արվեստանոցի ընօրեն Մերուժան Մինասյանը, որն իր գեկուցումով անդրադար-

Ճավ Վիլյամ Սարոյանի տուն-թանգարանի ճարտարապետական համարություն:

Բանասիրական գիտությունների թեկնածու, Ռուսաստանի Դաշնության ՀՀ դեսպանատան մշակույթի կենտրոնում գործող Հայագիտական ամբիոնի ղեկավար
Ալիդա Մարտիրոսյան-Մարտիրոսյանի գեկուցման խորագիրն էր «Մարդու լինելիության համանվագը Վիլյամ Սարոյանի ստեղծագործական աշխարհում»: Բանասիրական գիտությունների թեկնածու, Սանկտ Պետերբուրգի մետական համալսարանի Արեւելական Ֆակուլտետի Կենտրո-

Այսպիս գովազնութեան համար նաև ական Ասիայի եւ Կովկասի ամբիոնի դոցենս **Դոնարա** Սկրչյանը ներկայացավ իր «Մարդ մնալու արվեստ Սարդարյանի ստեղծագործություն-Աերում» գեկուցումով։ Վիյաճ Սարդարյանի ազդեցությունը ամերիկյան գրականության վրա թենային էր նվիրված թագմանիչ **Արամ Օհանյան**։

Դրամատուրգ, գրող, լրագրող, ամերիկյան ՓԵՆ ակումբի անդամ, 2018-ից՝ Վիլյամ Սարոյան տուն-թանգարանի տնօրենների խորհրդի անդամ Ռաֆայել Հակոբջանյանը Սան Ֆրանցիսկոյից (ԱՄՆ) իր ելույթով ներկայացրեց «Վիլյամ Սարոյանը եւ Սան Ֆրանցիսկոն» ինքնաշխատ գելույցը: Բացառիկ նյութ էր

Պարունակում դատմական գիտությունների թեկնածու՝ Հանրային Հեռուստաեսության, «Armenian Mirror-Spectator» թերթի լրագրող Հայկարամ Նահապետյանի ելույթը ԱՄՆ-ից՝ «Վածինզ» տնահայերի հոււերը Վիյան Սարոյանի մասին» վերնագրով։ Իսկ դատմական գիտությունների թեկնածու, Նիկոլա Եռիքում Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Արեւելեան թեմին գործադիր տօնութ Կարդան Մաքրեստանը ԱՄՆ-ից ներկայացրեց «Ուիլիեմ Սարյան եւ հայոց դէմ Խորականութիւնը Ֆեզզնոյի մէջ» գեղագույնը։

«Վիլյամ Սարոյանը եւ ար-
վեստը» գիտաժողովի չորս
նիստերի ընթացքում ներկանե-
րը բոլորովին նոր Սարոյան
բացահայտեցին, իսկ մեզ՝
կազմակերպիչներիս համար
դարձ դարձավ, որ թեման
սղառված չէ եւ որ դեռ ցա-
շերտեր կան սարոյանագիտու-
թյան մեջ, որոնք կարու են ու-
սումնասիրության: Դուսով եմ,
որ ականավոր գրողի 115-ա-
մյակին նվիրված «Սարոյանը
եւ արվեստ» միջազգային եր-
կօրյա, միջազգային գի-
տաժողովի արդյունմերը
կդառնան կարեւոր հանգրվան
արվեստագիտության մեջ են
սկիզբ կդնեն սարոյանագի-
տության նոր փոսի՝ ավելի լայ-
նորեն համրահոշակելով գրողի
արվեստն ու գրականությունը:

